

Santiago. — Nyolc német zsidó menekült, akik Rotterdamból indultak el a Santa Lucia olasz gőzös fedelzetén, megérkeztek Valparaiso kikötőjébe, de a chilei hatóságok megtagadták partraszállásuk engedélyezését. A HICEM helyi bizottsága közbenjáró érdeklődésben, de sikertelenül. Így a nyolc szerencsétlen menekült kénytelen volt visszatérni Európába. — Leon Arensburg, a chilei hitközségek szövetségének elnöke közölte, hogy a kormány hozzájárulásával 50 zsidó menekült családát telepítenek le egy dél-chilei szigeten.

Newyork. — A zsidó világkongresszus exekutívja dr. Nahum Goldmannal az élen Amerikába költözött. Amerikába vittek a világkongresszus iratárát is.

Vilna. — Ötszáz Vilnában tartózkodó zsidó menekültet választottak ki domináns letelepedésre. Ezek a menekültek a Sosna birtokon rendezkednek be és ha a velük végzett kísérlet sikerrel jár, úgy a telepítési művelet folytatni fogják. Addig újabb jelentéseket nem fogadnak el.

Jeruzsálem. — Négyszáz év után megint megünnélték Tiberiásban rabbi Meir báál-banesz és Mevranban rabbi Simon ben Joeháj ünnepét. Ezrével zárdokolták a zsidók a jisiv minden részéből és a külföldi régi is a strokhoz és mind a két helyen arabok tényleg és enkeltek együtt a zsidó ünneplőkkel. Így volt ez négy év előtt is és pedig hosszú hosszú időn át. És így marad talán ezután is. A haránti együtt-ünneplésből talán ismét tartós barátság sarjad. — A holland és belga konzulátusok felszólították az illető országok államfőjével rendelkező palesztinai zsidókat, hogy jelentkezzenek összehívás céljából. — A napokban újabb 87 zsidó bevándorló érkezett Palesztinába a Marco Polo nevű gőzös fedelzetén. A bevándorlók Lengyelországból érkeztek zsidók. — A zsidó munkások szövetségének évi konferenciája szászker dollár szavazott meg egy Palesztinában létesítendő új munkás telepítés javára.

Ankara. — Szíria és Törökország között tárgyalások vannak folyamatban a jövőbeni helyzetre vonatkozóan. Mivel a kérdés nagy fontossággal bír, a török kormány összeült, hogy megtárgyalja Szíria problémáját. A tárgyalások folyamatait a sajtófénykép is feszült figyelemmel kísérik.

London. — A Frankfurter Zeitung részleteket közöl a Lizmannstadti zsidó gettó megszerzéséről. Ez a gettó a régi Lodzban található. Múltán a német birodalmi posta nem szolgálja ki a zsidókat, külön postahivatali létesítményekkel. Az összes, a gettóban előállított termékekkel az Ária postahivataloknak történő átadás előtt „ferőtleníteni” kell, mert csak ebben az esetben engedélyezik a hatóságok ezen áruknak elmozdítását való bevitelét.

Zürich. — A titusz további pusztítást Varsó zsidó lakossága között. Naponta két-háromszáz új megbetegedési esetet tartanak nyilván. A betegek túlnyomó többsége zsidó. A városban a német hatóságok majdnem négyszáz ferőtlenítési központot létesítettek, mert attól félnek, hogy a járványos betegség átterjed a csapatokra is. Ennek ellenére semmilyen intézkedés sem történt, hogy a betegség ellen annak forrásánál, tehát a varsói zsidó gettóban vegyék fel a harcot, ahol a zsidókat sorsukra hagyják.

BUN DE IMPRIMAT.
„GRAFICA”, ORADEA

Uj vezetőséget választott a kolozsvári ortodox hitközség

Több ízben megemlékeztünk arról a vezetőségi válságról, amely az alig néhány hónappal történt választás után kitört a kolozsvári hitközség kebelén belül. László Jenő elnököt annak idején egyhangulag helyezte a bizalom orra a díszes polcra, de bizonyos elvi okok miatt rövidesen kiderült, hogy László Jenő, az „Ady” házisnyagvár tulajdonos igazgatója nem hajlandó tovább vállalni a hitközség ügyeit. Rövid időre nem után, az elmúlt vasárnap új választásra gyűlt össze a hitközség képviselőtestülete, mert László Jenő minden kapacitása dacára sem volt hajlandó tovább vállalni a tisztséget és vele együtt számosan azonosították magukat a vezetőségek többi tagjai közül is.

A választás eredménye az új tisztikar, amelynek első embere Adler Sámuel, aki többévtizedes zsidó közéleti múltjával bizonyára megtalálja a módját annak, hogy nyugodt fejlődési irányt vegyen a sok változáson átvált hitközség. Adler Sámuel egy élet praktikus és zsidó közéleti tapasztalatait viszi az elnöki székbe, amelyet már több ízben töltött be. Salamon Jakab választási elnök Adler Sámuel hitközségi elnökké való megválasztása után lefolytatta a többi tisztségekre is a választást, amelynek eredményét a következőkben közöljük:

Elnökök: **Biró Andor, Stössel Lajos,** gondnokok: **Schwartzberger Mihály, Später Mózes,** gondnok **TT: Stern Herman,** pénztárnok: **Finkelstein Alfréd,** ellenőr: **Klein Hugó,** gazda: **Goldberger Kálmán,** Tancsnokok: **Weisz Gyula, Wohl Sámuel, Judevits László, Rubin Jenő, Fischer Rudolf, Weinstein Mór, Lővi Ignác János, Janovits Géza, Klein Ignác**

— A megbízható menekültek részvételének Dél-Rhodéziai válságában. R. C. Tredgold hadügyminiszter bejelentette a dél-rodéziai parlamentben, hogy a megbízhatónak tekintett bevándorlók és menekültek részt vehetnek a nemzetvédelmi alakulatokban. Azokat az emigránsokat, akiket még nem naturalizáltak, nem fogadják katonai szolgálatra kényszeríteni, de bizonyos könnyítéseket lehetnek eleibe velük szemben is, úgy hogy önkéntesekként jelentkezhetnek. Az önkéntes jelentkezést azonban csak alapos vizsgálat után fogadják el. J. W. Keller munkáspárti képviselő felszólította a kormányt, intézkedjen olyan irányban, hogy a bevándorlók ne foglalhassák el a leggyverbe-hívott polgárok kenyérkereseti helyeit. — Ugyanakkor felhívta a kormány figyelmét arra a veszélyre is, amelyet az az ötszáz ellenséges állambeli polgár jelent, akik nemrég jöttek Dél-Rhodéziába. Végül emlékeztette a kormányt azokra az ajánlatokra, amelyeket a zsidó menekültek lettek a háború kitörése alkalmával, de amely ajánlatukat nem lehetett elfogadni, mert a fennálló törvények tiltják az idegenek felvételét a dél-rodéziai hadseregbe.

— Négyszáz ezer font értékű közmunkálatokat fejeztek be tíz hét alatt. A Hísladruit Haavdim tel-avivi munkavállalási irodája a legutóbbi tíz hét folyamán 400 ezer font értékű közmunkát fejezett be, amelynek 4000 munkást foglalkoztattak. A munkálatok befejezését „valahol Palesztinában”, a munkában résztvevő angolok, arabok, zsidók együttesen megünnepelték. A tíz hét folyamán egy egész várost építettek fel. Ez a legnagyobb munkaterv, amelyet ezideig Palesztinában megvalósítottak.

S-U-M-O-R

MIERT NEM TÉR KI ROTSCILD?

Rabbi Chajem Léb, a miri jesiva feje mondotta: — Az én fiam, aki husz órát tanul naponként, tartja vissza a bécsi Rotscildot, hogy ki ne térjen.

A hívek csodálkozására pedig megmagyarázta: — A maszmid tanul 20 órát naponként, alatta állnak rangsorban a jesiva többi tanítványai, akik csak tízenegyet órát tanulnak naponként. Ezek után következik a miri háztulajdonos, aki naponként három órát szentel a tórának. Utána a minszki kereskedő, aki csak egy órát tanul, utána a moszkvai gyáros, aki csak a szombatot tartja, utána a londoni kereskedő, aki kóser háziartást vezet, utána a bécsi Rotscild, aki nem tér ki. Ha a maszmid kevesebbet tanul husz óránál, a jesiva többi fiai kevesebbet fognak tanulni tízenegyet óránál, a miri hal-bajfit nem fog semmit sem tanulni, a minszki kereskedő nem néz bele a könyvbe, a varsói nem fog imádkozni, a moszkvai nem tart szombatot, a londoni frásfit fog enni és a bécsi Rotscild kikértesztelkedik...

ÁLMATLAN...

— És hogy vagy az álmatlansággal?
— Egyre rosszabb lesz. Most már akkor is tudok aludni, ha fel kell kelnem.

ISTEN TERMOMÉTERJE.

A palesztinai gyermekeknek nemcsak a hétköznapi dolgokról, de a földentől is egészen különleges fogalmak vannak. A gyermekek számára Isten többet nem valami távoli és megfoghatatlan lény, hanem olyan fogalom, amelyhez természetesen kapcsolódik: a csoda hétköznapi válik s a hétköznapi csodává és a világ Teremtője áll a dolgok közepében. Két példa szolgáljon ennek megvilágítására. Tíznapokig tartó szárazság után egyszerre csak behűsült az idő. Alighogy az első eszpek letettek, egy kislányka a ház lapos tetőjére siet, összecsapja kezét és elragadtatva kiált fel az égbe: — „Órávo Elekim!”

Egy anya megkérdezi egészen csöpp fiát, vajjon mi a neve az ajtóra kiszegezett tórnak.
— „Természetesen — felelte a fiúcska — ez a mezuzá.”

— És minthogy az anya arra is kíváncsi volt, hogy a mezuzá milyen célt szolgál, tovább megkérdezősködött. A parányi gyermek egy kissé elgondolkozik, majd a legmélyebb meggyőződés hangján mondta: — „Hamezuzah hi haternométer sel Elohim,” vagyis a mezuzá a Jóisten termométerje.

A GAZDAG ÉS A SZEGÉNY.

Egy városkában pogromot vártak. Nagy volt a féltelm és fejeztettség a városkában. A városka leggazdagabb zsidója egy mély gödröt ásott a kertjében, hogy a föld alá dugja aranyát, ezüsthé és minden értéktárgyát, átpillant az utca másik felére és csak látja, hogy a samesz, a városka legszegényebb zsidója szintén gödröt ás. Kérdezi a gazda: — „Hallod-e csak David! jó, én árok, mert meg akarom tartani a vagyonomat, hát a föld alá dugom. De minek ásol te?”
Mondja erre a samesz: — „Tud meg reb Simson, ha neked drága a te aranyad és ezüstöd, hát nekem is drága az én feleségem.”

SEBESÜLT...

— Barátom, hiszen maga megsebesült. Hazaki-sérjém?
— Isten ments! Hiszen hazulról jövök!

PESZACH UTÁN.

Egy szegény fiú mondotta peszach után: Az idén nem tudtam kérdezőni a négy kérdést. Mert nem akartam hazudni. Az első kérdés így szól: „Miert, hogy minden más este kelt és keletlen kenyert eszünk,” stb. Hol vannak már ezek az idők?

Egy fukar ember mondotta a széder után: — A legjobb vendég Eljáhu próféta. Vacsora után jön és a számára előkészített pohár borhoz sem nyúl hozzá.

NÉPUNK

Főszerkesztő: **Wasserstrom Sándor**

ORADEA

Felölös szerkesztő: **Leitner Zoltán**

A megpróbáltatás nehéz óráiban

Hangunkat a sutaogásig halkítjuk le a mai tergeteges időkben és ezért talán meg sem hallják, amit mondunk. De mégis hangzólatnunk kell, mert mi egyből volna kötelessége a zsidó közvélemény hű öröknek — a sokszor zsidók által sem méltányolt és meg nem értett zsidó sajtónak.

Az utóbbi napok rendkívül fájdalmas eseményei lesújtották a romániai zsidóságot is. S ha szabad hangoztatnunk, akkor megmondjuk, hogy szerettük volna, ha illetékesek hallották volna diákvarekek megrendülését a bukovinai és besszarábiai események miatt, mea a zsidó komercziális életben dolgozókat, akik megdöbbenéssel fogadták az eseményeket. A zsidó lélek különben is konzervatív — nagy álltalánosságban — és nem híve a nagy változásoknak. Epen ezért csodálkozással és megdöbbenéssel hallja a gyanusítást, mintha a zsidók „örültek” volna a tragédiának. Ez ellen halkán, de határozottan tiltakoznunk kell.

Ahogy nem tudjuk elhinni az olasz lapok ama vádját sem, mely szerint a Csernovitzból kivonuló katonákkal kövekkel dobálták volna meg. Ahogy a „Messagero” című olasz lap írta: „a zsidók kiálltak az uccára és szabadjára eresztették gyűlöletüket”. Ujra szembetaláljuk maunkat a propagandával, azzal a rosszindulattal zsidóellenes hanggal, amely urrá lett a világsajtóban és évek óta folytatja — sok sikerrel — a zsidók elleni harcot.

Ha lapozzuk a zsidó történelem tulvéres és tulszomorú lapjait, minduntalan visszatérő retrén: — a zsidók voltak az okai. Ha kolerajárvány volt, ha rossz víz volt a kutakban, ha beteg lelt egy-egy fejedelem, ha harc tört ki két állam között, mindég a zsidó volt az indulatok leveztető csatornája. Viszont ha a dolgok mélyére tekintünk, úgy látjuk, hogy azokban a korokban, a népmilliókhoz képest ezrekre rugott a zsidók száma, akik nincstelen páriák voltak egy-két gazdag kivételével.

Nem-e tendenciózus tehát az a hír is, amelyet a „Piccolo” című olasz lap közöl, mely szerint a zsidók a szovjet csapatok által elfoglalt városokban „kiltörő örömmel” fogadták volna a measzálló katonai egységeket. Mi nem hiszük ezt el, már csak azért sem, mert a zsidóság van olyan józan, még a legszegényebb is, hogy felhőgya ennek a történelmi tragédiának a súlyát, amely az ő számára is súlyos megpróbáltatásokat jelent. A romániai zsidóság — ezt bátran merjük állítani — mélyen együttérző a nemzeti dráma nehéz óráiban a román néppel és aki az ellenke-

zőjét állítja, azt tendenciózus célok vezérlék.

A külföldi hírtörés szerint „arillettek” a kivonuló csapatokra. Kérdésük: vajjon nem-e ott masiroztak a zsidó katonák is a sorokban, akik a hívó szóra mindenkor kötelességszerűen mentek a zászló alá? Vajjon nem volt-e hálás a romániai zsidóság — beleértve a fájdalmasan elvesztett két országrész zsidóságát is — amiért a zsidóság mostanig polgári jogai birtokában volt, akkor, amikor számos európai országban párlává súlyodt a zsidó tömegek zöme?

Vádolják a zsidóságot azzal is, hogy sokan az odaválók közül visszatértek, mert erre a hivatalos kormányzat is módot ad. Kérdjük: nem-e elősabb, azoknak, akik ott születtek, oda vonzza őket a sóx családi kapocs, hogy visszatérjenek szülőföldjükre, minthogy az ország többi részében csak terhére legyenek a zsidóság komióján?

Nem tudjuk elképzelni, hogy a zsidóság hullétség jeleit mutatta volna azokban a szerencsétlen országrészekben. S vajjon mit szolt volna ahhoz a közvélemény, ha Besszarábia és Bukovina több mint 300.000 fonyi zsidósága előzőnlötte volna az országot és menekült volna az ország többi részébe. Vajjon nem-e azt mondták volna akkor, hogy ime, itt a zsidó Eldorádó, amelytől nem akar megválni ez a „parazita” népség. Olyan tragé-

dia vetelle volna élénk árnyékát, amelytől fogalmat sem alkothatunk.

A román hivatalnokai kar, a román intellektuális réteg menekülése is épen elég gondot ad a kormányzatnak és ezek látvása csaknem természetes következmény. Elvégre ezeknek nem volt más választásuk. Ezeket lárt karokkal fogadták és kell is fogadják az ország határain belül. De az esetleg ideözönlő zsidó tömegek hatalmas dráma overtürjét jelentették volna. Ott maradtak tehát és tehetetlenül nézik a történelem dübörgő szekeérének gázolását, amelyet a tankok és hasonló katonai szörnyek képviselnek.

Szerényen, de határozottan tiltakozunk a vád ellen, mintha a zsidóknak egy milliómodrésznyi befolyása volna az események intézésében. Legjobb példa erre, hogyha volna szava a zsidóságnak a szovjetben, akkor mult év augusztus 3-án nem lépett volna megállapodásra a zsidóság legnagyobb ellenségével, a nemzeti szocializmussal. Nincs nekünk szavunk, de arra jó a propaganda, hogy elhintse a gyűlölet magvát és az bámulatosan rövid idő alatt megtermi a maga keserű gyümölcsét. Nem vagyunk okai semminek és ha a külföldi tendenciózus sajtó izgatni akar a joggal keserűséggel telített románság körében, akkor előveszi a régi receptet és odakiáltja, hogy: ime, ott a kalmérgező, kolerát terjesztő, minden bajnak okozójaként évezredek óta annak kikiáltott szegény pária: a zsidó. Urd a zsidót, kiáltják a távolból, mert nem szabad arra gondolni hogyai az embereket, hogy a dolgok mélyén kit is keresenek bünbakként.

A megpróbáltatás nehéz óráiban az itteni zsidóság számára legfőbb parancs, hogy tiltakozzék az inszinuációk ellen és meg kell őrizze nyugalmát, hitét és teljesítse feyelemmel, higgadtan állampolgári kötelességét.

Weygand utja és a palesztinai helyzet

A közelkeleti események, a nagy német angolellenes offenzíva előestéjén is erősen foglalkoztatja a világ közvéleményét és a zsidóságot is, mert Szíria és Líbanon helyzete kapcsolatos Palesztinával. Mittelhauser tábornok, aki a szíriai francia csapatok parancsnoka, nem mindenben akarja alávetni magát a jelenlegi francia kormányzatnak és ezért utazott repülőgépen Weygand Bevrutba. Viszont az angolok azzal fenyegetőznek, hogy ha a németek vagy olaszok fenyegetnék Szíriát és Líbanot, azonnal megszállják ezt a két tartományt. Ezzel a jelzett és bejelentett intézkedéssel kapcsolatosak azok a

nagy palesztinai csapatösszevonások is, amelyeket az angolok végeznek Palesztinában. Ezeknek a csapatoknak nem csupán defenzív, hanem a brit érdekeknek megfelelő offenzív szándékuk is van, különösen az olasz közelkeleti hadseregek megfékezésére, s ha lehetséges, azok megsemmisítésére.

Kétségtelen, hogy a francia gyarmatok sorsa és az északafrikai, valamint az előázsiai angol és francia gyarmatok sorsa befolyásolja a palesztinai helyzetet is, amely katonailag — e pillanatban — biztosítottnak látszik.

A bukovinai és beszarábiai zsidóság

Sokszor írtunk Bukovináról és Beszarábiáról, amely tartomány most új impérium alá került. Fáj a szívünk, amiért megszakták az ottani zsidóság és köztünk a kapcsolat. Most, hogy nem találjuk zsidóinkat már velük, el kell mondjuk, hogy oly sok értéket ismertünk meg, amiből tanulhattunk és láttuk hibáikat is, amelyek emberiek és érthetők voltak.

Bukovina zsidósága volt a műveltebb, az európai. E tartomány már ezerhatszázhetvenötben a moldovai fejedelemhez tartozott, amely akkor török protektorátus alatt állott. Ekkor került osztrák uralom alá, mely csaknem 150 évig tartott. Kezdetben nagyon kicsiny volt az ottani zsidók száma, a statisztikai adatok szerint mindössze 500 család lakott ott, viszont épen úgy, mint a moldovai zsidók, már 2000 évvel ezelőtt telepedtek le a Fekete tenger partjain és szóródtak szét ezen a területen.

Kezdetben az osztrák uralom csak mint a galíciai tartomány egyik részéket kezelte és a zsidók sorsa is azonos volt a többi osztrák részen lakott zsidókkal. A múlt század közepé óta önálló tartomány volt, ahol a zsidók teljesen egyenjogúak voltak. Érdekes, hogy amikor Ausztriában a XIX. század vége felé, a luengeri antiszemitizmus növekedésén volt a bukovinai zsidóság életében erőteljes változás állott be. Zsidó nemzeti mozgalom fejlődött ki Csernovitzban, amelynek eredménye az lett, hogy már 1897-ben az osztrák Reichstag-ba egy zsidó képviselő került, Dr. Benno Straucher személyében, aki csaknem két évtizedig képviselte azt a kerületet. 1907-ben pedig, amikor még három zsidó képviselőt küldött be a galíciai zsidóság a bécsi Reichstagba, megalapították a zsidó parlament klubot. Ekkor már Bukovina a tőkeletes nemzeti szabadság jegyében élt, meri a tartomány és helyi testületekbe nemzeti kataszter alapján választották meg a képviselőket. Így a bukovinai Landtag 63 képviselője közül 10 nemzeti zsidó volt, míg a csernovitzai városi tanács 50 tagja közül 20 volt nemzeti zsidó. A nemzeti jogok felváltva foglalták el a polgármesteri széklet és két ízben volt akkoriban zsidó polgármestere Csernovitznak.

A CSERNOVITZI ZSIDÓSÁG NAGY SZEREPE A VÁROS ROHAMOS FEJLŐDÉSÉBEN

A világháború utáni impérium változások Csernovitz továbbra is fővárosa maradt Bukovinának és több mint 160.000 lakosa körül legalább 70.000 volt a zsidó, amely a lakosság főbb számához viszonyítva, körülbelül 40% volt. Csernovitznak 1875. óta német egyeteme is volt, amely 1921-ben román egyetemre változott. Érdekes, hogy 1925-ben a diákok megbizottjaként az az Eduárd Reisz beszélt az egyetem megnyitására, aki később, 1905-ben, majd 1907-ben polgármester is lett. A zsidó Reiszon kívül egy másik zsidó polgármestert is választott Csernovitz: Dr. Salo Weisseberger személyében.

A bukovinai fővárosnak fellendülése jórészt a zsidók szorgalmának és ügyességének volt köszönhető. A kezdeti időkben, 1774-87 között, Spleny és Enzenberg osztrák generálisok idején nem volt a kormányzat jóindulatát a zsidók iránt. Ez az Enzenberg keresztülvitette azt is a bécsi udvarnál, hogy 392 családot ki is utasították, mint „beszárábiakat”, dacára annak, hogy az 1782-ben kiküldött tisztviselőség megállapította, hogy amikor az ottani hitközség 1777-ben üdvözölte a bécsi uralkodót, akkor már biztosította az udvar őket arról, hogy mindenkor a népfajok védelmének biztonságát fogják élni.

De minden kiutasítási végzés dacára, maradtak a „benszülöttek”, ugyannyira, hogy a XVIII. század végéig a lakosság 2-7%-át képezték.

Amikor az említett antiszemita éra elkezdődött

a múlt század vége felé, akkor azt mondták bécsi antiszemita körök, hogy „ezt a részt a zsidók mint második Kánaán üdvözölhetik”. A legelőbb alapítást és a város hathatós fejlődését, amit az utóbbi 50-60 évben létesítettek, jórészt a zsidók kezdeményezték és az ő lendületük adta meg Csernovitz világvárosi jellegét.

Érdekes, hogy az első városi közorát is a csernovitzai hitközség adományozta, amelyet 1779-ben készítettek az első zsidó bukovinai érakészítő: Ábrahám Falk, aki ezért 100 aranyat kapott a zsidó közösgétől.

INTENZIV ZSIDÓ ÉLET CSERNOVITZBAN

A régebbi időkben, a XVII. században több ízben betörték az oroszok Bukovinába. Sőt a XVIII. században még a svédek is uralkodtak egy ideig az országban. Sőt, itt a csernovitzai hegyek között folyt le egy csata is, az oroszok és svédek között.

1808-ban, amikor Napoleon csapatai elől visszavonultak az oroszok, itt találtak oltalmat egyideig a zsidó házakban húzódtak meg. A visszamaradt iratok szerint ezek a beszárábiások „rettenetek” voltak.

Az osztrák katonai hatóságok még találtak ott egy zsidó magasrangú bírót, aki 1779-ig vezette a csernovitzai hitközséget. Amikor II. József kiadta 1789-ben a zsidó rendeleteket, ez képzte az itteni hitközségnek az alapvető dokumentumát is.

Végül 1867-ben az osztrák decemberi alkotmány meghozta a zsidó hitközség autonómiaját is.

A világháború idején nagy megpróbáltatásokon ment át Csernovitz és az egész Bukovina, meri számos nagy csatának színhelye volt ez a terület és több ízben zuhantak rá az orosz csapatok minden kioldat nélkül. Mikor a központi hatalmak elvesztették a háborút, Bukovinában zsidó nemzeti tanács alakult, amely évekig vezette az ügyeket és igen szívélyes viszonyt tartott fenn a román hatóságokkal, amelye kméltányválták azt a szerepet, amelyet a zsidóság játszott mindenkor a kie tartomány életében.

1926-ban 8 városi tanácsos közül kettő zsidó volt. A csernovitzai „nagy zsinagóga” a XIX. században épült. 1877-ben fejezték be ezt a nagyszerű építményt és 1908-ban a zsidó nemzeti otthon, majd a zsidó kórházak.

A csernovitzai egységes hitközség a legnagyobb volt egész Románia területén.

A szabadság és jogegyenlőség természetesen kulturális és gazdasági téren is éreztette hatását. A zsidók az utolsó két évtizedben is virágzó gyárvalókat létesítettek. Hatalmas áruházak, nagy vállalatok az export és import kereskedelmében, a fatermelésben jelentős szerepet játszottak. Bukovina egyes részén igen intenzív mezőgazdasági tevékenységet is fejtenek ki.

Kulturális téren is mindazt az élen haladtak. Már a múlt század közepé táján jelentős héber nyemda létesült. Itt élt az ismert rabbi és Kabbalista: Reb Chaim Csernovitz, aki 1789-1807 között működött itt, majd Jeruzsálembé költözött, ahol 1813-ban halt meg.

Eredetileg a bukovinai rabbi országos rabbi volt. De amikor a galíciai közigazgatáshoz csatolták, ekkor került rabbi lették. Az utolsó országos rabbi Dr. I. Igel volt, de 1872 óta „örabbi” titulust veztek fel, majd kettévált a hitközség, ortodox és neozsidó részre.

Az első ortodox rabbi Benjámin Leib Weisz hokohent lett, aki igen tekintélyes rabbi volt és nagy tudós. Igel utóda az 1922-ben Frankfurt am Mainban meghalt Dr. Rosenfeld József volt, aki korának egyik legkiválóbb szónoka volt.

1908-ban Nathan Birnbaum vezetésével itt volt a

Jiddis irodalom legkiválóbb képviselőinek első konferenciája, amelyen részt vettek többek között: Salom Asch, D. Nomburg, J. L. Peretz, A. Reisen. Csernovitzban élt egyideig Karl Emil Franzos, meg Marco Brocner, az ismert Shakespeare-kutató, a nálunk is ismert Adelf Gelber és számos ismert költő és író. Az országos viszonylatban is ismert vezetőik közül ismerte az erdélyi közvélemény Dr. Mayer Ehrent, a kiváló publicistát, politikusot és régi jó cíonistát, akinek lapja két évvel ezelőtt szűnt meg, az „Ostjüdische Zeitung.” Ugy ő, mint a Zsidó Világkongresszus országos elnöke, Dr. Markus Krémer, a „Népünk”-et is felkereste eredeti cikkeivel. Még számosan ezen kívül, akik jól ismerték bennünket és mindég azon munkálkodtak az erdélyi és ó-kegyel-ségben zsidó vezetőkkel együtt, hogy minél nagyobb összhang uralkodjék a négy országész zsidósága között. Ott élt most is Dr. Mark Kiváló főrabbi, valamint Rabbi Moses Rath, aki a vallásos zsidóságnak világi relációkban is kimagasló egyénisége és vezére.

Számos híres egyetemi tanár is működött itten régebben, így Leon Kellner, prof. Richard Wohl, Eugen Ehrlich és még számosan.

Bukovina lakossága az 1930-as népszámlálás szerint 854.000 volt, ebből cca 100.000 zsidó, a lakosság több mint tíz százaléka. Negyrezszék városokban lakott, a többiek falvakban. Az Oroszország-hoz csatolt Csernovitz és Storoinjet megyékben lakott a legtöbb zsidó. Odakerült Vízsnitz, a zsinászió város is, amely most is határos volt a szovjettel, meri csak a Cserna vize választotta el Kutyától, a volt lengyel határvárostól.

BESZARÁBIA, AHOLO TOBB ZSIDÓ LAKIK

A FALVAKBAN, MINT A VÁROSOKBAN

Besarábiában az ezernyolcszázkilencvenhetes népszámlálás szerint már 230.000 zsidó lakott. Szorgalmas, szerény és nagyon szegény zsidóság volt ez minden impérium alatt. 40 évvel ezelőtt a zsidók több mint 50 százaléka analfabéta volt, akik semmilyen nyelven nem tudtak írni, olvasni. Az utóbbi két évtizedben, a román impérium alatt erősen javult a helyzet és kulturális téren hatalmas fejlődött is a rész.

A zsidó lakosság több mint 30%-a iparos, 10%-a munkás, naprámos és háziélelő és 9%-a kis-birtokos, mezőgazda.

1903-ban nagy pogrom zajlott le fővárosában Kisenyevben, a cári uralom egyik legszomorúbb je-lenségeként, amikor számosan meghaltak és 700 házat, üzletet fosztottak ki. Ennek az eseménynek nyomán indult meg az a nagy kivándorlás, amely folyton fokozódott és nemszűnt meg egy pillanatra sem, amikor arra már adódott. Az 1930-as népszámlálás szerint 2.864.000 lakosa volt Besarábiának, ebből zsidó 210.000, tehát több mint 7 százaléka. Besarábia az egyetlen területe a világnak, ahol több zsidó él falvakban, mint városokban. Viszont Chisinauvnak, amelyet Kisenyevnek neveztek a cári uralom alatt 80% zsidó lakossága van, számszerűleg körülbelül 60.000.

A Joint is sokat segített a beszarábiai nyomor enyhítésén, amit bizonyít az is, hogy a romániai központja is ott volt. Ez a nagy és áldásos szervezet támogatott zsidó mezőgazdákat, kisiparosokat, kézműveseket és mások. A hitelnyújtózatok igen fontos tevékenysége sokat javított a gazdasági helyzetén.

Az elvesztett tartományok zsidó életének és múltjának rövid felvázolása ez. Mely lájadalommal látjuk, hogy ez a nagyszívű zsidóság a román impérium alól kikerült. Azért is írjuk, hogy „nagy-zsidó”, meri minden nyomor dacára, a legelőbbi pézszáchi akciónál amely a lengyel és német zsidóság érdekében volt, a legelőbb pénzt épen a beszarábiai és bukovinai zsidóság adta. Volt bennük közösségi érzés. Egymás segítésének jelszava itt mindég megértésre talált. Értékes és jó elem voltak — kár érteük.

— HAZTELKEK ELADÓK a nagyváradi új szénapiac mellett olcsó áron. Cim a kiadóban.

Az optimista palesztinai kormány

Ugy általában tesszik nekünk, ha az emberek optimisták. Hiszen, ha az a bizonyos kis derültség nem édesítene meg az emberek napjait, akkor bizony nagyon borús lenne ez a világ, még borúsabb, mint amilyen. A derültség mintája — a palesztinai kormány, amely most jelentette, hogy készen van már az 1940 és 41 évre a palesztinai kormány költségvetése. A végösszeg elég magas: 9 millió 659 ezer 877 fontot tesz ki. A legnagyobb tétel 2 millió 598.000 font, amelyet közmunkákra szántak. A rendőrség szintén több mint kétfélmillió fontot irányoztak elő.

De nem is ez a fontos. Hanem az, hogy amíg a világ lángokban áll, addig a palesztinai kormány már a jövő évre is elkészíti a költségvetését. Bár közben törénthet még egy s más. Különbön a palesztinai kormány igen bizakodó, amit akkor is dokumentált, amikor megtörtént az olasz hadüzenet és a jeruzsálemi rádióknak megnyugtatta a lakosságot, hogy minden intézkedést megtett a nyugalom és biztonság érdekében. Ez a garancia nem sok ugyan, mert az angolok is tévedtek egyben-másban, az utóbbi időben. Különbön a zsidó lakosság kiküldöttéi megjelentek a fő-kormányzat előtt és kijelentették, hogy a palesztinai zsidóság a brit birodalom megótt áll és kész tevékenyen közreműködni hazájának közreműködésén. Az elcsúszási rendelkezéseket veszik most már szigorúban, de a hátfai, tel-avivi mozik, színházak rendszeren működnek. Tel-Avivban különben óvóhelyeket építettek nagyszámban, ami eddig nem volt a városban.

Altalában a palesztinai híradások szerint, a lakosság nem pesszimista, szorgalmasan dolgozik és jár napi munkája után. Abban reménykedik, hogy elmulik a nagy katalklizma anélkül, hogy ennek a területnek nagyobb

bántódása esnék. Mindenesetre a legénye-sebb készen van, addig nem is lehet már nagyobb baj: 1941 évre kész az állami költségvetés.

Egy szegény asszony ócska

hegedűt ajándékoz

Az amerikai Joint csak azzal a feltétel-lel volt hajlandó segítséget nyújtani a magyarországi zsidóságnak, ha az saját maga is bizonyos nagyból összeget gyűjt össze a munkanélkül maradt zsidó lömegek jelsegítésére. Ezt a mozgalmat OMZSA-nak neve-zik, amely teljes energiával dolgozik a pénz felhozásán. Így többek között a hispesti hit-közsegnél is összegyűlt a bizottság és meg-kepő szonoklatok után megindult a gyűjtés és egy órai munka eredménye: 5500 pengő volt. De nem ez az érdekes. Hanem amikor megjelent egy igen-igen szegény öreg asszony, akkor kezdett kiderülni, hogy mit is jelent a zsidó szív?

Megőrdemli ez a szegény hispesti öreg asszony, hogy megírjuk esetét. Övegy Keszler Adolné a neve, foglalkozása pedig munká-szó, az ugynevezett Wekerle-telepen. Par-pengős hegyzűből tengődik. Kereset nélküli már csak azért is, meri egyik fia katonai szolgálattal teljesít, viszont a másik fia ... tavaly halt meg 31 éves korában. Zokogva adja elő, hogy elhozta a zsidó segélyalapra a legértékesebbet, amit csak adhat. Szegény elhalt drága fiáról maradt meg a hegedű, amit elhozott. Többet ér és többet jelent nekem, mint bármily földi kincs, — mondja. Sokszor eladhattam volna, amikor éhes voltam, — zokogja az asszony, — de nem akartam megadni tőle. Inkább hopáltam, de a fiam után maradt emléket nem adtam el. Most mégis elhoztam, mert úgy érzem, hogy segíteni kell azokon, akik állásukat veszítet-tek és talán még szerencsétlenebbek, mint én. Még 2 pengő is csok. Sajnos, ilyen ke-veset tudok csak adni.

A bizottság tagjai csak némán hallgat-ták, meri sírás fojtogatta torkukat... Van-nak ilyen zsidó asszonyok is, de olyanok is, — de sok nevet tudnánk leírni, — Pesten, Nagyváradon, Kolozsváron és Bucurestben

— Na mi baj?

A fú elhagyódottan állott fel. Zavartan dadogta:

— Tanár ur kérem nagyon beteg vagyok.

— Na gyere be, majd lássalak...

A pájzesz fiú olyan 15-17 esztendősné kinézést, szegénye követe a tanár urat rendelőjébe.

— Vekszel fel!

A pájzesz nekiltott a vetkőzésnek. Hosszura nyúlt 16-17 éves kamasz volt. Sovány, szinte zörgő csontú. Bördül úgy állottak ki, mintha sejt magának volna az eleven Röntgen képe. Pájzesz hegedű-özve simult föle mögé. Kicsit szálnalmas látvány volt, amint sovány mellén beült öszönlöve, fog-vatogya vária a tanár békáló vizsgálótát.

A professzor letekerte a pomágra. Kopogtatta a szívét, tüdőjét, bordázatát. Közben érdeklődött:

— Fesivében tanulsz?

— Igenis tanár ur kérem, válaszolt a kamasz, a tasmádi fesivében tanulok.

— És szorgalmas vagy?

— A rabbi ur meg van velem elégedve.

A tanár ur elmosolyodott. Rabbi ur?

— Te számár! — bökte oda, — a tasmádi az nem rabbi ur, hanem rebbe!

— Igenis, rebbe — válaszolt a bocher most már kissé félmelegdeve.

— Hová való vagy?

— Váradj vagyok. Az apám nagy talmud-cho-chem és azt akarja, hogy én is tanuljak. De már egy év óta nagyon nem jól érzem magam. Mindig fáj a fejem, a hátam, húzódik a gyomrom. Nem bi-rom magamét. Éjszaka izadok. Folyton gyengülök.

Minden nőt megszépít és minden szépségihát eltüntet a SULFAMYL puder, krém és szappan

is, akik még mindég azon török agyonnondo-lalt, sokszor egyebet lel sem lozó, lejüket, hogy vajjan: „ma este két hekróhat vegyek-e fel, vagy csak egyet a legújabb ruhához? A „legújabbhoz”, amelynek araból egy család cselhetne egy hónapig... a szegény Keszler-né pedig a szájtól omla meg a falatot, csakhogy segíthessen.

Egy zsidó ipari gimnázium

eredményei

Nem rolnak van szó és nem a román zsidóságról. De most a magyarországi zsidóság bizonyos szempontból céltudatosabban dolgozik, a jövő nemzedék átrétegezése érdekében, mint mi, kell foglalkozunk a dologgal. Példa erre az a merőben újszerű intézmény, amelyet zsidó ipari gimnáziumnak ismernek. Az első tanév most fejezték be és egy zsidó lap munkatársa írja, hogy látogatása folyamán mit tapasztalt?

A műhelyek, ahol 14-16 éves fiúk a gép-lakatoságban, szerszámgepek kezelésében és elektrotechnikában elméletileg és gyakorlatilag tökéletes szakmunkásokká képződnek ki, a legmodernebb higiéniai világiatási berendezés-sel és felszereléssel, a tisztaság és tökéletes

Voltam már a tasmádi orvosnál is, rendelt valami cseppeket, de nem használt. Most az ünnepek előtt, hogy vége van a „zmánnak”, azt írta az apám, hogy jöjtek Kolozsváron keresztül haza, hogy vizsgáltszam meg magamat Tanár urral.

A professzor szólanul hallgatta a fú panaszait. Tbc-re gyanakodott, de nem talált semmit. Örökletes bajra szaglászott, apja-anyja után érdeklődött, mindenütt csak negatívumok bukkantak elője. Kémfő-csüveket veti elő, analizált a fogakat nézte, sehol semmi utmutatást nem kapott. Folytatta a beszélgetést a fiuvai:

— Aztán miket tanulsz te ott a fesivében?

— Gemore-t Tanár ur kérem, meg Joire-De-t...

A tanár egy pillanatra rácsodálkozott a fura.

Csak úgy az ottani körözti morogta...

— Milyen „meszechekek” tanulói már?

A fú szemei felélnkülttek, képe elvisyorodott.

Nini, a tanár ur tudja, hogy a Gemoreban „meszeche-tek” vannak. Minden gálás leomlott előte.

— Kedüsün, Gittün, Bove-Káme, Peszochim, Chülün és még sok más... Tanár ur is tudja ezeket?

A tanár szemei is csillogtak. Kedüsün, Gittün, Bove-Káme... régi gyermekkori hangulok ro-hanták meg. Valamikor 40-50 évvel ezelőtt Reb Sulem, a kis falubeli melámed tömte ezeket az ő fejébe és a tanár ur visszaemlékezett Reb Sulem tanítására, hogy gyermekkori tanulmányok soha sem mulnak el az ember emlékezetéből. Ahogy a külön-féle sejtámláló aparátusokkal motoskált „hirtelen fléje szállt a mult, az éneklő ritmusu talmud tanu-lás... Gittün traktusa, ahol a válólevek különféle

munkafegyelem képét mutatják. A gimnázialis tárgyak is az új élet hivatásához alkalmazkodnak, a klasszikus tárgyak helyét elő nyelvek foglalják el és előtérbe lép az ábrázoló- és a matematika tanítása. A diákokból nem másból képzett segéd válik, hanem olyan intelligens munkás, aki mesterségének iródmát is ismeri.

Kalapács, reszelő, furógép! A munka ritmusa hallatszik a munkatermekben. A vezető gépészmérnök kijelentése szerint, a zsidó ifjak fizikuma alkalmas a testi munkára, nagy a munkakészségük és rátermettségük. Negyven fű tanult ott és tulnyomó többségben nagyszerűen megfelelnek arra a pályára, amelyre készülnek.

A legközelebbi tanévben már két osztály fog működni az ipari gimnáziumban, amely mintájára — hasznos és jó volna —, ha mielőbb megvalósítanák Erdélyben is, az ipari felsőbb iskolát. Valószínűleg a kormányhatóságok is szívesen vennék, ha a zsidó fiatalok már a gimnáziumokban készülhetnek az új életpályákra, amelyek talán még nyújthatnak lenyerveit a sok felül körülhatárolt zsidó életlehetőségeknek.

A zsidók és a biciklisták

Egyes sajtóorgánok „valahol a világban” nem tesznek egyebet, minthogy azt taglalják, hogy miért vesztették el a franciák a háborút és rögtön válaszolnak is rá. A háborút azért vesztették el a franciák — mert zsidó ministerei voltak. Léon Blum, meg George Mandel. Az egyik baloldali volt, a másik jobboldali. De mindegy: a zsidók miatt, mert hiszen voltak néhány zsidó tábornok is az országban.

Nagyon nagy naivitás volna részünkről, ha vitába szállnánk. Elvégre se norvég, se dán, se holland, se belga vereséget nem lehet a zsidók számára írni, amint hogy a szélsőséges antiszemitá Lengyelországban sem mukkanthatt meg a zsidó és sehol, semmilyen felőlős állása nem volt.

Csak azt nem értjük, hogy a zsidógyűlölet sajtóorgánok, akik úgy szimpatizálnak a német győzelemmel, miért haragsznak úgy a

zsidókra, akik olyan gonoszak, hogy direkt úgy intézték a dolgot, hogy a franciák elveszítsék a háborút. Az is valami „spekuláció” volt, a Rotschild részéről. Meg a többi gazdag zsidó is, bizonyára San-Sebastian-ba (spanyol Riviera) akartak nyaralni menni, de nem kaptak utlevelet, ezért úgy intézték a dolgot, hogy elveszítsék a háborút. Mert így élhetik vígan világukat. Mert ez is beletartozik „világuralmi” programjukba. Hogy mindenfelől csak szaladjanak, hogy ne legyen sehol helyük a világon, ahol nyugodtan élhetnek.

Azt az örültséget akarják bebeszélni, hogy a francia zsidók el akarják veszíteni országukat. Hogy az ellenséges német győzőn. Ok akarták a háborút, a francia és angol zsidók! Ezek örültségek, mert az igazság az, hogy a Léon Blum kormány a legpacifistább volt, mind között. Eppen az volt a baj, hogy békét akartak minden áron és nem voltak háború pártiak. De különben is. Miképpen képzelte el azt a világ, hogy egy negyvenmillió francia népet, a hatalmas gyarmatbirodalmával együtt, tudjon egy kis zsidó csoport vezetni. Tudjuk azt mi olvasók, hogy mindössze 70.000 bennszülött francia zsidó volt ott, akik igazán franciáknak számítottak. A többi közül, ha jólakhatott és ha megtörték Csapa bevándorolt ember. Már pedig egy irni-olvasni tudó és a műveltség magas fokán álló nép, amelyben évszázados politikai érettség volt, az nem hajlandó elfogadni sem zsidó, sem más irányítást.

De az antiszemitizmusnak minden ötlet elég jó ahhoz, hogy a maga mérges nyílait kioldhassa. Viszont, ha véletlenül a franciák győznek, akkor azt mondták volna: Juda győzött. Tehát, ha van háború, ha nincs, ha bárki, bárhol győz — zsidó, zsidó, zsidó, a mérge, amit pravaz-féskendővel beinjekcióznak a gyantulan nép közé.

Viszont mindegyre az a legpregnansabb válaszunk, hogy bizony nem annyira a zsidók az okai a háború elvesztésének, mint a biciklisták.

Igen, a biciklisták — akik motorizáltan rohannak előre az országutakon és elvágják a lehetőségét az ellenséges csapatok felfejlődésének. A zsidók? Nem hinnék, hogy okai a vereségnek. De a biciklisták — inkább. Hígyjék ezt el nekünk azok a kedves antiszemíták...

átadási módjáról és kiállításának körülményeiről foglalkozván, köze-közbe átveszi a multiról regélő Talmud és legendás formák között elbeszéli Jeruzsálem pusztulását. Vagy Kedűsín könyve, amely a házasságok érvényességét taglalja; hogy „se niknefsz bielsje drochim” az asszony háromféle uton szereshető meg...

Ránézett a pamlagon meztelenül heverő kamazs fiúra. A sok tanulás legyöngyítette, megsoványította. Más népek fiai ebben a korban a napisülté réteket járták, virsot szednek, a mi fiaink pedig nekülnék és éjjel-nappal buvárkodnak a Tan rejtelmeiben. Éljen-szomjan gyűrűk fiatal testüket, egy jó falatot nem esznek és valami érthetetlen nekifeszüléssel vetik magukat a tanulásra... Éljen-szomjan... Ebben a percben a tanár tisztában volt a diagnózissal, Mololyós arca elborult és szárazon szót a bocherre.

— Öltözz fel.
A fiu gyorsan magára kapkodta ruháit. Kérdően állott meg a nyugtadusu tanár íróasztala előtt.
— Idehallgass — hangzottak szárazon, szinte keményen a professor szavai, — tudom, hogy mi bajod van. És meg is tudlak gyógyítani. Senki más nem tudott volna rájónni, mert más professor nem tanult gyerekkorában Abijfet és Rovet. Hát fiam, ha megkeresz gyógyulni, akkor pontosan kövesd az utasításomat. De előbb íssz nekem a vizsgálatért 500 lelt.

A kamazs szemé a rémülettel lágra meredtek. Szent lelt 500 lelt. Honnan vegyen Ő 500 lelt, mikor egésze vagyona 200 lelt, amit az apja küldött neki utköltésére.

— Mit hittél, te számár, azt hiszed, hogy én 200 leltért olyan kamazsokat, mint Te vagy, megvizsgállok? Micsoda észsz? Eljöhni ide hozzám, hát mi vagyok én, hogy neked 200 leltért rendelkezéssre álljak?
— Tanár ur kérem... én úgy gondoltam... azt hittem...

A tanár ur saját magát fúzelte:
— Engem nem érdekel, hogy te mit gondoltál, hogy te mit tettél. Te kőlyök! Azért tanultam én 23 esztendőig, hogy ilyen kamazsok beállítsanak hozzám és legyen vizsgáljam őket. Na eredi dolgokra? Ha lesz 500 lelted, akkor gyere el mecbát és megkapod az utasításokat és megmondom, hogy mi bajod van. Addig ne is lésszelak...
— Tanár ur kérem szépen, én itt idegen vagyok, nekem nincs pénzem és ha már itt vagyok, tessék olyan szives lenni...
— Mi közöm hozzá, ha idegen vagy, eredi a hitközséghez, eredi a Chevrahhoz, eredi a gazdag emberkehez... szarajol össze megédnék 500 lelt. Addig nem tárgyalok veled.

És már szólította be a következő páciensat. A fiu megrettenve kullogott ki a tanár rendelőjéből és kődorgott a városban. Iemeny-odament, ténförgött jobbra-balra, Ő tudja, hogy mit csinált és amit csinált, hogyan csinálta, elég az hozzá, hogy három nap muva nagykeservesen együtt volt az 500 lelt.
Szívdobogva kereste fel a tanár urat. A tanár megismerte, már a küszöbnél rászót:
— Na megvan a pénz?
— Igenis tanár ur kérem. Tessék parancsolni.

— Na megvan a pénz?
— Igenis tanár ur kérem. Tessék parancsolni.

Operaelőadás a tel-avivi

Operában

Tel-Avivban, az „Ohel Sem” nagy, négyszögletű termében operákat adnak elő. Szerények a keretek, különösen abból tünik ez ki, hogy nincs zenekar, csak két zongora. De azért a teljesítmény művészi munka. Különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy kik a szereplők? Legutóbb, amikor a „Bajazók”-at adták, a következők szerepeltek. A művészeti igazgató Walter Eberhard. Husz évig volt szingizagató Hamburgban, Brémában és Stuttgartban. Az általam operáknál dolgozott. Majd szobadéteri játékokat rendezett Svájcban, Hollandiában és Franciaországban. A zongoránál Georg Singer ül, aki egyáltalán a tel-avivi opera igazgatója. Karmester volt a prágai, varsói és hamburgi operáknál. Majd zenei igazgató a brünni német és az ostravai cseh Operában. Most hat koncertet dirigál már a Huberman által alapított híres zenekarban. Mindössze 33 éves és már tizenbeutott ember. A másik zongoránál meg Frank Pollak ül, aki 1939-ben a genti nemzetközi zongoraversenyen a második díjat nyerte, mint Palesztina képviselője.

A Bajazók prólóját dr. Otto Reich énekelte, aki a brünni és prágai operákban énekelte vezérszerepeket. De ott énekel az együttesben Szucs István, aki a budapesti Operának volt hét évig tagja. Most pedig héberül énekl a címszerepet. Tonio szerepében Allred Imandori, aki a bécsi Volksopernek volt tagja.

Valamennyi szereplő zsidó, akik eddig más népek zenekulturáját emelték és egy szédületes, nagy viharok kellett jönni, hogy ezek mind odakerüljenek a 200.000 lakossággal rendelkező sziniszidó városba, hogy ott biztossítsák a zene továbbfejődését a zsidó humuszban, zsidó művészek kezemenkájával és csodálatos készségével. Nem naivítás és szerénytelenség, amikor azt mondják, hogy tíz-husz év muva így fogják felsorolni a világ legnagyobb művész-színházait: a milánói Scala, a new-yorki Metropolitan — és a tel-avivi Opera... A tel-avivi Opera...

Kioldotta a zsebkendője csücskébe gondosan elrejtett ötszáz leltet és nagy szepve tette le a tanár asztalára. A tanár vonással megényhülte.

— Hát idehallgas fiam! Először is vedd tudomásul, hogy nincs nekod az égvilágon semmi bajod. Ered! Semmi bajod sincs. Se a sívednek, se a tüdődnék, se a gyomrodnak, semminek a világon. Tudod mi a bajod? Az a bajod fiam, — teite hozzá elnéző szeretettel, hogy másfél év óta, mióta a tanári egyetemre halgatód, egyetlen egyszer sem laktál jól. Ki van éhezve a szervezeted, a fiatal 16 esztendőös szervezeted. Egésze egyszerűen éhes vagy. Na most idehallgas! It van az ötszáz lelt, amit hoztál! — azt hiszed, nekem kell egy ilyen bocherlinek a pénzre? — azért ragaszkodiam a fizetéshez, mert különben a pénzt nem arra költöttem volna, amire én akarom. Én pedig azt akarom, hogy a pénzt magadra költsd. Eredj be az első vendéglőbe és egyél! Eredj te számár, egyél! Jó finom huslevest, ziros pecsenyét, edes létszát, grümölcsöt, igyál bort ra... Majd meglátod, hogy egy hét muva semmi bajod se lesz... Na itt az ötszáz lelted és itt van még 500 lelt, ezt én adom, mert olyan jól tudod a Gemoret... Eredj te huta, nekem nem kell kezét csókolni... Na éhez-zavj melhetsz kifelé... Akkor lésszelak megint, mikor a hátam középet.

Nemrégiben írták meg az újságok, hogy a tanár ur valami igen értékelő külföldi kitüntetést kapott az érdemrendes csillagokkal. Nem tudom, de illik hinni, hogy ezért a vizsgálatért Fönn is, ahol a Tanár urnál is behatóbban vizsgálják a sziveket és veséket, egy piciny érdemrendet bizonyára juttatnak a szigorú professor ur számára...

WASSERSTROM SÁNDOR:

Egy bukaresti marannus bankár lelki vívódásai...

Az ezeréves Benvenisti-család az aragoniai király udvartól, — a bukaresti bankházig

1.

A KÉTSZÁZ HITEHAGYOTT CSALÁD EGYIKE...

Az elegáns bukaresti szálloda halljában ültem két és fél évvel ezelőt, pontosan 1938 januárjában, amikor egy előkelő megjelenésű ur telepedett le közemeben, akiről nem is gondoltam az első pillanatban, hogy néptünk főnöké egyike. Napbarnított arca, és arcélü, igen jólöltözött ur, akiről leritt a jólét.

Alig félóra muva egy bukaresti ismerős vezetött a hotel foyer-jába, egy „bennszülött” és szetepet játszó zsidó vezérérül, aki nagyon szívélyesen üdvözölte az ismeretlen urat és amikor később velem is beszélgetett, első dolgom volt megkérdezni, hogy ki az illető?

— Efraim Benvenisti, az ismert és dugszagdag bankár, étkinek családja él épen most foglalkoznak az újságok sokat, mert ama „kétszáz család” közé tartoznak, akik gazdagok és a napokban akarják elhagyni — a zsidó hitet.

Kezdetl érdekelni az ügy és nemso-kára bemutatott közös ismerősünk. Első pillanatban láttam, hogy érdekes egyéniség, később ebben a hitemben még jobban megértésődtém.

2.

BENVENISTI UR PROBLÉMÁI.

— Ön zsidó lap szerkesztője? Akkor nyugodtan beszélhetek Önnel, kiülhetem zivem banatát. Talán ismeri a családom nevet, legalább hallomásból. A régi spanyol Benvenistiek leszármazottjai vagyunk, akiket később Benvenisti néven ismert meg a zsidó történelem. Mert tudja meg szerkesztő ur, hogy a nevem történelmi név és családom ezer éves. Sok fejedelmi családnál régebb a családjánk.

— Mily iróniája a sotsanak, hogy 445 év után, a mi generációnknak ugyanazok a problémái, mint voltak 1493-ban a spanyolországi őseimnek. Ugy érzem, hogy nincs sok választásom. Vagy benmaradok a zsidó közösségben, vagy — eltávozom. Átmegeg a túlsó partra, mint egykor őseim tették, akik annakidején marannusok voltak és azután a világ másik részébe költöztek, hogy — újra visszatérjenek. Most én is el akarom hagyni a régi hitemet. Nem magamért, hanem három gyermekemért. Hátha most jobban sikerül, mint századokkal ezelőt? Ma is inkvizíciós időket élünk, ma is élnek Torquemadák, csak talán még rosszabbak, mint amaz volt ott a spanyol félszigeten. Nem bírák az idegeim azt a folytonos szorongást. Végeredményben lesz, ami lesz. Jogom van megmenteni gyermekaim jövőjét. Jogom van végre szakítani az előítéletekkel, amelyek annyira ideje hurcolunk magunkkal.

Benvenisti bankár urnak meg-meg-rángott az arca, kesztü mosoly volt aj-

kain és olyan mozdulatot tett a kezével, mint aki azt mondja, minden mindegy már. De menteni, ami menthető... és:

Néhány hét muva megúdtam, hogy a Benvenisti család valóban kikeresztelkedett és mamár más templomban imádják az Urat.

3.

TALALKOZÁS NÉHÁNY NAPPAZ EZELETT ÚJRA.

Most, hogy ismét a fővárosban tartéskodtam, újra találkoztam a véletlen folytán egy ismert kávéházban a bankár urral. Sokkal megörtebbnek látszott, arcvonásai fáradtak és elgondolkozva itta a török-kávéját. Nem ismert meg, alig nézett fel a folyóirából, amit olvastott, amikor odaálltam elé és megszólítottam.

— Bon-jour domaine Benvenisti! Meglepetten nézett rám, majd később, amikor eszébe jutottam, akkor meg is ismert.

— Igen, igen emlékszem, Ön az, akivel annakidején beszélgettem az én nagy problémámról.

— Két és fél éve annak Monsieur, s ha az örökéletűség szempontjából alig egy röpké pillanat, de emberi életünk telítve volt azóta korszakos eseményekkel. Hogy érzi magát direktor uram? Eszébe jutunk-e még mi zsidók?
— Ne gonyulódjék, — válaszolta. Nemhogy eszembe jut a zsidóság, hanem ki sem megy egy percre sem az eszemből. Azt hiszem, éppen ez a bajom.

4.

LELKI GYÖTRELMEK.

Nem bírok nyugodni. Nem hagy nyugton az a gondolat, hogy ma is olyan idöket élünk, amikor marannusokkal telik meg a világ. Kezdetben, amikor áttertem családommal együtt, az ujszerűség izgalma és a „biztonság érzete” kellemesen hatoltak idegeimre. Végre járhatok-kelhetek magambiztosan, nem vagyok a gettó hajlatható fia, nem vagyok összetört zsidó, akinék úgy látnak a lelki kinok és torturák, a megaláztatások, amikor sárgra foltról olvas, amit más országokban viselni kell, meg padokról, ahova nem ülhet le zsidó, meg uccákról, ahol nem járhat és órákról, amikor nem teheti ki lábát az uccára.

— De ez a „kellemes” állapot nem tartott sokáig. Azután gyötörmű kezdtek az álmod. Egyszer megjelent dedámnyam, máskor meg a nagycpám. Fél évvel ezelőt egy kellemesen előöltött este után

Kényelmes Pensió!
Eszérendü orf. kóser vendéglo és hodega
Gelbstein-nál, Bucuresti
Str. Azilul de Noapte 12.- Telefon 392-15
Ótcsó és pontos Riszo-átalós

(talán többet ettem a kelleténél) nyugtalanul aludtam. Es mejelent őseim közül az egyik, s így szót:

— Efraim Benvenisti. Tudod-e, hogy mivel tartoz az ezer éves dicsó multtal rendelkező családnak? S te mégis elhagysz bennünket, megtagadsz minden közösséget a multtal? Miért teszed ezt?...

5.

VISSZA AZ ŐSÖK SIRJAIHOZ...

— Olyan nyugtalan lettem, hogy néhány nap muva elutaztam Salonikibe, hogy meglátogassam őseim ottani sírját. Azokat, akik annakidején elmenekültek az inkvizíció elől. Es elhatároztam, hogy megragolom évezredek család történetét. Egy évezredek dicsó multat. Különösen, ahogy megbeszéltem Sabatai Djaen spanyol hitközségbeli főrabbiával és sokszor kutattam Slomo Rosanes műveiben is, akik legjobban ismerik a spanyol-zsidó családok történetét. Nyugtalan a lelmem, letovázik, nem találak nyugalmat. Mintha ezek az ősök folyton kísértőnének. 50.000 példányban, a legjobb kivitelben fogom megcsináltatni a könyvet s szerlekülöm az egész világra. Hadd tudja meg a világ, hogy kik voltak a Benvenistiek?

— Hallott már róluk?
— Természetesen, hiszen régi szelfár-spanyol család, amey nagy államférfiakat és tudósokat adott a zsidó világnak a XII. XIV. és XVII. századok idején — válasszoltam.

6.

NAGY ŐSÖK EV-SZÁZADOKRA KIHATÓ MUNKÁJA...

Aktatáskájából iratokat vesz elő és a vastag pak-

samétából kihuz egy-egy részt.
— Nezzen ide. Ez Benveniste Abraham története, aki II. János idején 1406-54 között élt és hatalmas pénzügyletek bonyolított le. A király pénzügyminisztere volt. Amikor 1432-ben ez az ősem valószínűen vérvád ügyében a király elé járult, kinevezte őt a spanyol király, „Rab de la corie,” azaz udvari rabbinak és a zsidók legfőbb bírájának. É a kinevezés nagyleletőségű volt az akkor ott élő zsidóságra, mert meg abban az évben összehívta Valladolid-ba az összes spanyol hitközségek küldöttéit és rabbijait, ahol megszövegezték a „takkanot Valladolid”-ot, azaz a hitközségek jogszabályait és autonómájának szabályzatát. Kendezte az iskola és Tóra-tanulás rendszerét, a zsinagógai ritus kérdését és a többik megválasztásának módszereit.

— Ide-ézzen, — mutat egy pontra — ennek a gyűlésnek a tárgysorozatán volt „intézkedések a zsidók tulzolt luxusának megfékezésére.” Nem gondolja, hogy egy zsinatnak most is foglalkozni kell ezzel a kérdéssel?...

— Bizony-bizony nem ártana — válasszoltam.
— De tudok még hasonló elődöt mutatni.

— Chaim ben Israel Benveniste híres talmudista volt, aki 1603-ban született, meghalt 1673-ban Szmirnában, rabbija volt Konstantinápolyknak és a sabbataista mozgalomnak vezetésében vállalt szerepet.

— Vagy itt van családom hollandiai óga, Emanuel Benveniste, aki a XVII. században híres könyvkiaadó és nyomdász volt Amsterdamban. Híres könyveket adott ki, kiadta a Talmud-ot és a Sulchan Aruch-ot is.

— Vagy: Izsak ben Joszel, aki Jakab

Megnyit! Megnyit!

BUCURESTIBEN

KLEIN ort. kóser étterme (Aradról)

Elegánsan berendezve. — Kiváló erdélyi konyha.

BUCUREȘTI, Str. Brezoianu No. 14. I. em. (Vis a vis a Hotel Princiar-ral)

— Iparvállalat volt vezető tisztviselője, kitűnő munkatárs, elsőrangú referenciákkal, megfelelő elhelyezkedést keres Erdéldődséket „Administratív erő” jelege alatt a kiadóhivatal továbbít.

— EGY BAGDADI ZSIDÓ HAGYATEKA. Hongkongban halt meg tíz évvel ezelőtt egy vallásos zsidó, aki nagy vagyont hagyott hátra és végrendeletében meghagyta, hogy négy hitközség között 80.000 fontot oszassanak szét. Ezek között volt a jeruzsálemi is és mint „hitközség” is, amelyek cégére alatt 114 intézményt tartott igényt a ráeső 2500 fontra. A Waad halumi közbenjárására és egy ügyés ügyvédi segítségével sikerült meggyezést létesíteni az igénylő szervezetek között és 16 jeruzsálemi közintézmény — kórházak, talmudórák, a kehilla szociális ügyosztálya, nevelési szervezete — ezertől négyezer fontig részesedett Raffael Aharon Gabbaj — így hívták a bagdadi hagyományozót — adományából. Az ügyvéd 2500 fontot keresett, amit természetesen sokatnak, de legalább megmentette a pereskedéstől az összeget, ahogy az a Cadorie alapítványánál történt.

— Halálhíradás. Mátyás Izák, Molnár Samuának, a cluj Heller és Molnár cég társadalmának apósa péntek este 71 éves korában hosszas szenvedés után Kolozsváron elhunyt. Temetése a város zsidóságának osztatlan részvétele mellett folyt le.

— Palesztina május havi bevándorlása. Május havában 232 bevándorló érkezett a szentföldre. Ezzel 2853-ra emelkedett 1940 első öt hónapjában a bevándorolt zsidók száma. A 232 bevándorló közül 110 főnek, 54 palesztinai polgárok rokona, 90 munkás, 28 diák stb. A Jewish Agency bevándorlási osztályának genfi irodája azon fáradozik, hogy a még Európában tartózkodó cerificát tulajdonosokat Palesztinába juttassa, még pedig a Svájcban és Triesztben lévőket repülőgépen viszik Olaszországon, juhosztávián, Görögországon, Románián, vagy Svédországon, Litvánián s Oroszországon keresztül olyan helyre, ahonnan vonaton folytathatják utjukat. A Road nevű olasz gőzöst, amelynek a múlt hét péntekén kellett volna Hajdában kikötnie, Alexandriából visszarendelték Rhodosba anélkül, hogy Palesztinát érintette volna és valószínű, hogy onnan Olaszországba tért vissza. A Jewish Agency azon fáradozik, hogy az utasokat valamelyik semleges országba vigye és semleges hajóira tegye át.

Divat- és győgcipészet

Kohn István

Oradea, Parcul Traian 1.

Hintáznak a gyerekek...

Nyári szombat délutáni hangulat a város parkjában. Végig a padokkal szegélyezett allén lértak, nők, öregek és fiatalok ülnek. Ott, ahol Ofelése szobra áll, a virágos pázsiton a város vezetőségének díszes búzgalmából hinták és máspóznák allanak a gyermekek rendelkezésére. A felváros kisvárosi gyűlének össze itt ezen a téren és élvezik a napsütést, a városi gyerekek számára oly ritka és drága adományát a természet szépségeinek. A hintára ráülnek a gyerekek, fiúcskák, kislányok vegyesen. Senki nem kérdezi a gyerekek vallását, nemzetiségét, anyanyelvét. Pajzses fiúcskák, román nemzeti ruhába öltözött kislánykák egyforma elegánsággal hancuroznak és síkonganak a hintán. A pajzses fiúcskák udvariasak a kicsi román leánykákhoz szembe és ők hajlják a hintát...

A szülők, mindentelre nemzetiségük és anyanyelvük, messziről figyelik a gyermekek hancurozását és senkinek sem jut eszébe, hogy megzavarja a kicsinyek ártatlan játékát...

Az elgondolkodó sétáló irigyen tekinti a boldog gyereksereget... Mennyire nemesebb, lenköltöb ezeknek a kicsiknek a gondolkodása, mint a nagyoké, akiket már megértőzt az élet ezernyi baja, de legfőképpen a gyűlöletűrdelés nadragulyája: a mindennapi élet ezernyi keserű megnyitványlása.

De mintha szimbólum is volna a hinta. Olyan, mint az élet. Hol fel, hol le, mint ahogy a karrieretek is zuhanások jelzik. De a gyermekek boldogok: ők mindezt nem tudják. Ők boldogan játszadoznak a zöld pázsiton...

— Aggodalom Isidja Dobroven sorsai. Palesztinai zenei körök komolyan aggodnak Isidja Dobroven, a világhírű zsidó karmester sorsa miatt, akit a legutóbbi események Norvégiában letek meg. Közvetlenül Norvégiá megállása előtt a hatóságok palesztinai bevándorlási engedélyt küldöttek Oslóba Dobroven és családja számára. Mégis attól tartanak, hogy a bevándorlási engedély túl későn érkezett meg.

* Széplős, lotos, kiütéses, pattanásos, ráncos, miltesseres arcbőr, bőrszomsima, liszta, úde, rózsás, tetszetős, vonzó és szép lesz a Géniusz arckérem használatával. Egy tégye estei vagy nappali arckrémet 50 lei. Géniusz puder 45 lei. Géniusz szappan 25 lei. Részlet és postán szállküldi utánvétellel. Földes gyógyszerár Ad. Levellezőlapon megrendelhető.

— KOLOZSVÁRON keresse fel a CARMEL ort. kóser vendéglőt. Calea Regele Ferdinand 33. (Str. Dacia sarok), a Regal kávéházzal szemben), ahol pontos kiszolgálás mellett a legjobb étkezhets.

— Halálhíradás Dejen. A napokban hunyt el Dejen hatvankét éves korában Schönberger Dávid, a Mezőgazdasági Bank deji fiókjának nyugalmazott igazgatója. Az elhunyt kimagasló egyénisége volt a deji vallásos zsidó társadalomnak. Az egész város osztatlan részvétele mellett temették. Paneth Jakob főrabbi, Paneth Ch. Baruch arabbí, majd Ordentlich Ferenc és Klein Nandor hitk. jezők búcsuztatták és méltatták az elhunyt érdemeit. Özvegye, egyetlen fia és Erdélyszerte kiterjedt rokonság gyászolja.

JÓLSZITUÁLT ERDÉLYI FIATALEMBER házasság céljából megismerkedne, egy minden információt Bihör háibáts urifánnyal. Tekintetbe csak azokat az ajánlatokat veszi, amelyek teljes címmel, esetleg fényképpel vannak ellátva. Ajánlatokat „Mazel Tov” jellegével a Népkünk kiadóhivatala továbbít.

Megszabadulhat a ruhájára ráhulló kellemetlen lejkorpától, ha

„HEINRICH“ PETROL

szappant használ.

Megszünteti a hajhullást és korpázást.

Kapható minden szaküzletben

— Dr Lenke Manó lugosi főrabbi halála. Az elmúlt héten meghalt Lugoson dr Lenke Manó főrabbi, a kongresszusi zsidó hitélet markáns alakja, hetvenhárom éves korában. A megboldogult, aki negyvennyolc éven át lelkipásztorokodott, tekintélyes rabbi család leszármazottja, egyik öse a „Machit hasékel” emüi mű szerzője volt. A pesti rabbiszeminárium elvégzése után egy moivárosi zsidó hitközség rabbiá lett. Három évi működés után a besztercebányai kongresszusi hitközség választotta meg főrabbiává. Itt tíz évig állott a rabbinátus élén. 1905-ben választotta meg Lugos hitközség főrabbiává. Dr Lenke Manó ailelnöke volt az Erdély-Bánati Hitközségi Szövetségnek, valamint a Rabbiegyesületnek. Sokat dolgozott a hitélet terjesztéséért és számos tankönyve jelent meg. Történelmi cikkeit és tanulmányait nemes stílus jellemezte. Egyik buzgó munkatársa volt a Nyugati Szerintásu Izr. Hitközség Szövetsége kiadásában megjelenő Zsidó Naplónak és más folyóiratoknak. A megboldogult néhány évvel ezelőtt elvesztette feleségét és özvegyiségben élt. Hórakokkal ezelőtt betegeskedni kezdett és az orvosok és egyetlen leányának — aki dr Deutsch Ernő brassói főrabbi neje, oadaódo gonozás nem tudta a Végzetet elhárítani. Dr Lenke Manó végítzslességére a kongresszusi zsidó hitélet notabilitásai az ország minden részéből elutaztak. Temetése péntek délután folyt le nagy részvét mellett a lugosi templomból.

— A Mizrachí országos konferenciája Amerikában. Baltimoreban a napokban tartották meg a Mizrachí országos konferenciáját, amelyen 500 kiküldött vett részt. Többek között előadottak hat határozati javaslatot, amelyben felhívják az angol kormányt, hogy nyissa meg Palesztina kapuit a honatlan és kétségbeesett menekültek előtt. A konferencia köszönetét fejezte ki Roosevelt elnöknek azért az érdeklődésért, amelyet a menekültek kérdése és a palesztinai építómunka iránt tanúsított. A szervezet elnöke Leó Gellmann, diszelnökké pedig Rabbi Meir Berlint és Gedalja Bulbickot választották meg.

— Halálhíradás. Farkas Ferenc, a ludusi Heller és Farkas-cég baltagja hirtelen meghalt. Az elhunyt a városka társadalmának igen jelentős és közbecsülésben álló tagja volt. Temetése a lakosság minden rétegének általános részvétele mellett folyt le.

— Bukaresti negyvállalat volt tisztviselője, széleskörű ismeretléllel kizárólag elsőrendű cikkek eladására képviselőlet keres Bukarestre. Megkereséseket a „Népkünk” kiadóhivatala továbbít.

LEITNER ZOLTÁN

Erdélyi zsidó mérnök építi a több milliárdos washingtoni városházát

Steinfeld Sándor baia-marei építész mérnök és Dr. Fried József oradeai szemorvos amerikai karrierje

Ugy vélem, hogy sokan vagyunk ma Európában, akik a rádióhírek hallgatása vagy újság-olvasás után — különösen az újságról, aki mindent „első kézből” kap — a eszgedés nyomán, ami elfogja, az óázis délabbja mered lelki szemel elé, amelyet egyszóval: Amerikának nevezünk.

Ne tegyük, szegény európai „földrésziársam”, amikor úgy érezzük, hogy ez a hatalmas földrés, amelyet „Európának” titulálunk, úgy tűnik, mint egy egérlőg (denne megkerült) egerek módjára nem találjuk a szabadulás útját), akkor a végtelen szabadság és boldog emberi önmagára találás eldoradojánt merül fel a földképből a Szabadságszobor és mindaz, ami mögötte van.

Ezért, ha azt akarjuk, hogy ne mindég magunkról nyavalyogjunk, — mint a beteg emberek — akkor nézzünk egy kicsit az amerikai boldogság mögé is. Lássuk csak, miképen élnek ott az emberek? De nem a sablon szerint akarjuk megírni a felhökarcokó látéképt, meg a sok „amerikai” furcsaságot, hanem két ódakertit erdélyi zsidó ember prizmánján keresztül.

Két ember élet-vetületét filmezzük ide, hogy ezekből meglessük, milyen ott az élet és mi is az az amerikai karrier? Mindkető az erdélyi televényből nőtt ki, de míg dr Fried József nagyváradi szemésorvos alig két évvel ezelőtt indult el, addig Steinfeld Sándor husz év előtt kezdett „szerezésé” az Újvilágban.

AHOGY EGY ZSIDÓ ORVOS ELINDUL

Ha majd egyszer megírják egy szegény zsidó gyerek életútját, de nem egészen, hanem élethűen és letehetően, akkor dr Fried József lehet az egyik kitűnő minta. Nagyon szegény gyerek volt, ahogy elindult az élet útjára, még akkor, amikor teljes és „otóitis” béke volt ezen a cudar világon. Fried doktor ur akkor még „Jóska” volt és a nagyváradi ortodox zsidó polgárliban kezdte küzdelmes ifjúságát. Már mint diák önmaga tartotta el magát. Az egyetem évek alatt is így tanult, hogy tanított, ahogy azt az ilyen szegény, de nagyon ambiciózus zsidófiúk szokták. Végre küzdelmes évek után ledoktoriált és megnyitotta rendelőjét. De a rendelő megnyitása előtt valamilyen szétöndíjjal még eljutott az Egyesült Államokba is, ahol egy évet töltött tanulással. Azután harajfött, megöszült és végre megjelent az a bizonyos „rézétábla a kapu alatt”. A szemorvos urnak csakhamar „jól indult”. Házasságából két gyermek született és polgári fogalmak szerint „heörke-zett” ember volt. A rendelője kitűnően ment, elismert legjobb szemorvosok egyike volt és a váradi zsidó társadalomban is elfoglalta azt a pozíciót, amit egy ilyen komoly és az életet minden oldalról ismerő felkes ember elfoglalt. Nem élt soha felületese életet, mindent tanult és különösen az angol nyelvnek volt soha meg nem szűnő kultiválója.

A SZEMORVOS ELINDUL UI ÉLET LEHETŐSÉGEI UTÁN

Legsükébb haráti kőre sem tudta, hogy éveken át azon dolgozott tiókban, hogy „alfidavil”-et, azaz bevándorlási engedélyt szerezzen. Míg a többi intellektuellek nyugodtan éltek a maguk szűken körühatárolt életét és építgeték, javították lehetőségeiket, addig dr Fried József folyton tanult, miközben végzte orvosi hivatását is és társadalmi kötelezettségeinek is eleget tett. Egy napon a város társadalmi meglepetten hallotta, hogy a fiatal orvos felhagyja rendelőjét és elindul új életet kezdni. Megkapta a beutazási engedélyt és hiába mondták neki az ismerősök és barátok, hogy miért dobja el magától a biztos és kitűnő orvosi rendelőt, — amely egyike volt a legjobbaknak a városban, — ő azért hajhatalan maradt. Menni, menni, mert nem bírja az európai „klímát” s úgy érzi, hogy itt még nagy események lesznek. Elvégre, ha Amerika szigorú bevándorlási törvényei dacára már kezében van a beutazási engedély, „bűn volna” — ahogy mondta — ezt a szánst eldobni. Elvégre új életlehetőségek nyílnak előtte s ami a legfontosabb, — rendületlenül bízik önmagában.

Barátai, ismerősei érzékeny búcsút vettek tőle és ígérték, hogy nem felejtik el sohasem. Anyagiakról bőven gondoskodott családja részére, mindent elrendezett és elindult Amerika felé...

LEVÉL JÓN NEWYORKBÓL

Azóta felesége és gyermekei is követték. Ideérkezett leveleiből látjuk, hogy milyen is az ottani élet egy újonnan jött európainak. Előbb mint optikus dolgozott egy üzletben, mert ott előbb külön vizsgát kell tenni s csak azután nyithatja meg orvosi rendelőjét. Küzdelmesen kezdődött, de ehhez dr Fried ezve volt. Egy évi küzde és tanulás után levizsgázott és akkor indult el életre, mint „újra szemorvos”-nak.

Különösen felesége írja a hosszú referátumokat és ezekből olvassuk annak a Queen Mary oceanjáró hajónak fejedelmi luxusát, amely most valamelyik newyorki dokkban várja a háború elmúlását. Majd a szerény egyszobás lakásról is, ahova először költöztek, végül mai új lakásáról, mely egy 20 emeletes ház földszintjén van, mert orvos New-Yorkban rendszerint csak földszinten lakik, a betegek kényelmére. A husz emeletes ház bejáratánál állandó fehércsüvös kapus áll, aki egy ilyen hatalmas ház ügyeit intézi, ami nem kis munka lehet.

Az orvosok nem írhatnak ki mást a táblájukra, mint nevüket. Azt, hogy milyen specialistaik, már nem írathatják fel a césztáblafestővel. Van egy orvosnegyed, ott laknak Friedék is, mert csak az számít „orvos”-nak, akinek itt a rendelője.

A NEWYORKI ÉLET FURCSASÁGAI

Nem újság, amit azonnal mond a házaspár, hogy Newyorkban „minden a dollár!” Csak az számít valkinek, aki jól keres. De ez a lehetőség mindenki számára nyitva áll, aki dolgozik. Kezdetben a felesége — aki kitanulta ezt a szakmát, mielőtt elindult, — egy kullapgyárban dolgozott reggel 9-től délután 5-ig. Szabadidőben megcsinált munkával heti husz dollárt keresett. De most, hogy a férje már rendszeren keres, nem megy dolgozni, csak ha azt akarja, hogy külön zsebpénze legyen. Akkor elmegy, egy héti dolgozik és van már külön dollárja. Esténként azután jön a társadalmi élet, amire itt azért van szükség, mert újabb és újabb ismeretségeket kell szerezni, mert csak így lendül fel a rendelő. A lakás kényelmes, de háztartási személyzetet csak miliumosok tartanak. Viszont mindent kézzel kell csinálni, csak melegeitni kell. A husz éves konzervtől a rántott

Öregségem könnyű lett, mert visszakaptam egészségemet..

ezt írja nekünk levelében C. Georgescu kereskedő T.-Mágurele, Str. Capt. Stanculescu 12. aztán így folytatja:

...71 éves vagyok. Évek óta gyomor-bajban szenvedtem és szédüléscím voltak annyira, hogy ágyban kellett maradnom az erős gyomorégés és erjedési fájdalmak miatt. Két üveg GASTRO-D. elhasználása után gyomrom teljesen helyrejött. Halám jeléül ajánlottam ezen kitűnő gyógyszer mindazoknak, akik megkérdőzték tőlem, miként lehetséges az, hogy makkegészséges lettem, amikor azelőtt olyan súlyos gyomor-bajban szenvedtem...

A GASTRO-D. gyógyszer ma már olyan közkincs az emberi társadalomnak, hogy sokszor alig diagnoszkálható gyomor-, bél-, epe-, vese- és májmegbetegedéseknél, emésztési zavaroknál rövid kúra után kitűnő eredményeket értek el vele. Orvosok is ajánlják.

GASTRO-D. kapható gyógyszerárakban és droguériákban, vagy postán megrendelhető 150 lej utánvét mellett Császár E. gyógyszerárban Bucuresti, Calea Victoriei 124.

Ius-konzervig. Viszont a konyha ezernyi kényelme biztosítja a husz perces ebédkészítést, ami délután hat órákor van. A konyha oly tiszta és elegáns, hogy legelőbben ott is ebédelnek.

EGYÜTT A PESTI MŰVÉSZVILÁGGAL

Ezt a részt eredetiben közöljük az egyik levélből. Az asszony írja:

— Tudod, a napokban érdekes élményben volt részem. El írt egy pesti származású színészember, aki nagy vagyonra tett szert és előlélt társadalmi pozíciója van. Egyik gyermekének szemét megoperálta „Jóska” és ezen a réven nagyon megszerette bennünket. Azóta az asszony gyakran jön hozzánk — saját autóján — (lérjének is van kűlön) és jóvünk-megyünk a nagy városban. (Kűlönben a 10 éves Márta lányom egyedül jár-kelek, mert ezt így diktálják az itteni életkörülmények). Meghívtak egy estejyre, ahol ott voltak a többek között a vacsorán Molnár Ferenc, a világhírű író és felesége Darvas Lily, meg Alpár Gitta, a világhírű operacékesnő, Gaál Franci, aki Hollywoodyból jött néhány hétre ide, meg az a Bulla Elma, aki zsidó férje kedvéért hagyta ott Pestet, ahol olyan nagy színai sikerei voltak. Képzzelheted, hogy milyen érzés volt ennyi világhírű zsidó művészellel együtt lenni. Molnár szellemessége, Alpár hangja, Darvas finomsága, Gaál Franci temperamentuma, így felszólít még egyszerű érdekesebb, mint könyvben, színpadon, vagy mozivászonon.

— Megbeszéltek „Jóskával”, hogy ezek közül majd meghívunk néhányat hozzánk, amit bizonyára szívesen fognak venni, mert itt ez az élet tempója és nem a „féltemés” visz rá, hanem aki itt nem ápolja a társadalmi „reklámot”, az — elveszett ember. Hiába lehet valaki a világ legjobb szemorvosa, ha nem ismerik, akkor éhenhalhat. Kűlönben péntek és szombat este mindég elmegyünk valahova társaságha, más esteken a mozikat látogatjuk, amelyek itt hihetetlenül elegánsak és jók. Vasárnap délután ez a szokás, hogy vagy hozzánk jönnek el családok (sokszor egy-egy család három gyermekkel is) vagy mi megyünk el és akkor éjjelleg együtt vagyunk. Természetesen mindent egyedül végez a házasszony, ami nagy fáradság, de itt nem szegény, ha a gyerekek is segítenek még a főzésnél is. Tudok sok családot, ahol a 10—12 éves fiúk főznek, mert anyjuk dolgozni jár. Két barátom közül — mindkettő orvos felesége — az egyik asszisztensnő egy kórházban, a másik kozmetikai szalonban dolgozik, mert itt mindenki szeret és akar keresni. Itt minden a dollár, az az istenük, viszont élnék már hávében van, az sokszor kiálthatatlan és prepotens.

Kűlönben férjem délelőtt kórházakban dolgozik és délután 4-től 7-ig rendel. Nemrég felkérte az orvosgyógyászat, hogy tartson szakelőadást, ami itt

nagy szó egy ilyen most jött orvos számára. De elismerik tudását és tehetségét.

Azután ír még arról is, hogy megnézték a világiállást, ahol a hazai pavilonnál sirt a honvágytól, de férje és gyermekei nevettek rajta. Már megszokta különben a nagy hajszát, a folytonos nagy tempót, amit a newyorki élet dikál. Nem lehet egy pillanatra sem megállni, mert aki elcsúsz, aki ellankad — azon keresztül az amerikai élet szédületes tempója. Minden más ottan, mások az emberek, mások az életviszonyok és a lehetőségek. Nem lehet álmódolni, nem lehet oly tempóban, kényelmesen élni, mert hajszá az egész élet. De meg kell szokni, ami kísé néhez az európai szokásokba begyökeresedett embernek — de könyvny a fiataloknak. A gyermekek már kitűnően beszélnek a nyelvet és teljesen „amerikaiakodnak”.

Különbön csatlakoznak egy újságírók egy kedves ismerősünkről, akit családi szálak fűznek bányái, szatmári és váradai családokhoz és ez talán érdekes lenyit vet az itteni életre és lehetőségekre.

ZSIDÓ MÉRNÖK ÉPÍTI A WASHINGTONI VÁROSHÁZAT.

Mielőtt leíránk, hogy kicsoda Steinfeld Sándor, előbb írjunk végünk „helyrajzi” tanulmányokat. Belamerei régi és előkelő család sarja, aki 29 éves volt, amikor elindult szerencsét próbálni az Újvilágba. Hiába kérék szülei, hogy maradjon itt, ő mindenképpen menni akart. Előbb Budapesten élt, de még akkor nehéz volt ott mint mérnök elhelyezkedni (a 20-as évek elején) és ezért — akkor még könnyű volt — beutazási engedélyt szerzett az U. S. A.-ba és New-Yorkba került. Felesége festőművész, akivel különben a nagybányai festőkörön ismerte meg, amikor odajött Thorma tanítványként.

Megtudtam azt is, hogy előbb kubikus munkás volt, aki építkezéseknél kavicsot talicskázott. Sokan indultak így el, de azután tovább lendült az élete és lendült tovább... felfelé.

AMIT EGY AMERIKAI ÚJSÁG MEGÍR

Újságíróvá van mellékelve, amely Steinfeld Sándorról és feleségéről szól. Egy amerikai magyar újság s ebből vesszük a következőket:

Leírja, hogy minden évben meghívót kapott a washingtoni „The Corcoran Gallery of Art” évi tárlatára, ahol a legjobb festményeket állítják ki. Most olyan nevet talált a katalógusban, amelynek olyan hangzása volt, amely felkeltette érdeklődését. Nem is csodálódott. A kiállított kép alatt S. Perényi állott és egy néger városnézetet ábrázolt, ahol tűz ütött ki és rohanó emberek látszanak a füstben, akiket a tűz megvilágít. Nagy kép, amelynek sikerét elismerte a nehezen lelkesülő amerikai hivatalos kritika is.

A kép alatti név S. Perényi, aki nem más, mint Perényi Magda, vagy ahogy itt használja, S. Perényi Madeline és az ő férje Steinfeld Sándor építész-mérnök.

AZ ÚJ VÁROSHÁZA ÉPÍTŐJE

A képiállítás megnyitóján tudta meg az amerikai újságíró, hogy a festőművész neve előtt szerénykedő S. betű mögött a kiváló építész-mérnök „rejtőzik”, aki nagyszerű megismerés ut. Akinék egészen „yenki”-ra már az exteriőrje és megindítja azt is hamarosan, hogy ő a

három és félmillió dollár költséggel épülő washingtoni városháza építője.

Municipala Building (ahogy itt a városházát nevezik) építését országos pályázat megejtése után adták oda a D. and W. newyorki cégnek. A gyors építés tempóját Steinfeld Sándor építész-mérnök dikálja, a nagybányai zsidófiu, aki husz éves korában, amikor elindult, nem gondolta volna, hogy ő építi majd fel a világ egyik legszebb és legdrágább városházáját. Másfél évig tart ez a grandiózus építkezés, amely újra a zsidó zsenialitásról állít ki majd nagyszerű bizonyítványt. Olyan bizonyítványt, melynek ma nincs nagy keletje Európában! De van hála az égnek — Amerikában.

*

Ime: két amerikai zsidó kerrier. Mindkettő in-mend indult el a mi szep Erdélyünkbe. Bizonyítják a

lőretlen zsidó ambíciót és élniskarát. Két év alatt a legelőkelőbb orvosnegyed jól kereső szemorvosa és orvosi szakoktatás előadója lett az a váradai szegény zsidó gyerek, aki negyvenen túl is érzett magában annyi életkedvet és ambíciót, hogy szakított a multtal és újra kezdte az életet, (elképzeltük, hogy a flandriai és más tragédiák olvasása után milyen nyugodtan ül newyorki rendelőjében, de azért mégis aggódó szeretettel az ittmaradott „Európa” fránt). Míg a másik: milliórdos építkezést vezet Washingtonban.

Két zsidó élet, az irdatlan kilencmillió metropólisból — ami számunkra a megkínzott Európában

— a boldogság és a szabadság szimbólumát jelent. De annyit mindenesetre felez életűjük, hogy nem szabad csüggedni és nem szabad megállni. Az élet itt is, ott is rohan és aki a rohanásban megáll — elbukik. Ott minden a pénz — mert van biztonság s felsőhájtunk, bár már ezen a vén, de komisz föld-rezésen is ilyen „anyagiasság” volnának a nicciók és nem fájókérdések foszegetésével keserítünk egymás életét. Viszont ott azért fejlődik és lendül előre minden, mert életfűjük a Munka, Európában meg minden pusztul — mert marják egymást a népek és az emberek... Rájuk kell gondoljunk — és akkor optimisták leszünk...

A NAGYVÁROSI ASZFALT VIRÁGAI

20 zsidó ifju százezernyi rózsza között

Egy világvárosban, mint amilyen Bukarest is, az aszfalt dominál. Van, aki szereti az aszfalt szürkés-szürkét, van aki gyönyörködik az autókerekek által végigszántott fényes utvonalakban, de olyanokat is ismerek, akik nem érzik jól magukat csak ott, ahol zöld növényzet, a természet csodálatos színei és illatai dominálnak. A zsidóemberek rendszerint aszfaltmá-dók. Szeretik a nagyvárost, annak sok-sok lehetőségét nyújtó látkétségét és ha egy napot kell tölteniük a latusi magányban, akkor unatkoznak és semmi értelmet sem találják az egész „természetnek.” Ezek az öskavéház lakók, akik nem adnak oda egy kiszáradt vén leandert, amely ott satnyul a tresszokok előtt, ezer igazi rozsatórt.

Eppen egy ilyen rozszant és félig kiszáradt „leand-er-erdő” tővében ülünk néhányan, amikor egy régi, kedves ismerős napbarátnót arc tünik fel, aki letekkel ezéltit indult el Palesztina felé, de a Föld-közi tengeri események miatt egyelőre Bukarestben rekedt és elhalasztotta utazását.

REGGELI 6-KOR A COMUNA COLLENTINAI.

Just József, az erdélyi cionista-mizrachista ifjúsági mozgalom „Jozsi”-ja, aki fiatal nős is, hamar talált magának olyan elfoglaltságot, amely idealizmusát és Cion iránti szeretetét legjobban megfelel.

— Miképpen lett ilyen napbarátnót ebben az aszfalt-tőmegében? Hogyan lehet így leharadni már a nyár elején?

— Ennek olyan titka van — mondja a régi mizrachista chavér — amelynek receptjét Őnnel is megismertem. Nem kell egyéb hozzá, mint egy kis cionista lelkeség és azonnal naplányt talál az ember a lelkeben és festileg is felülülhet.

A titkot nem árulta el, de másnap korán reggel megjelent az „Eszplanada” hotelbeli lakásomon és elindultam vele, mert, — mint mondotta, — olyan „strand”-ot láték, ami feltűnően tetszem fog és még elkerül is lehet irni róla a „Népkínk”-ben. Tudtam, hogy Just József nem valami igazi strandot mutat majd, hanem kapcsolata lesz a tórizmussal. Fel is ülünk egy autóbussra és végig a Calea Moriloron már a nagy periferián járunk. Végig mentünk a már régebben csak mint falut ismert Comuna Col-lentina-n, a Sosea Regina Marien, amelyet régebben Sosea Stefanescu-nak hívtak és alig volt reggel 6 óra, amikor megálltunk a végállomáson. Ott egy kis kaput látok, amely nem sokat mutat; mert a kerítés mindent eltakar.

Amint belépünk a kapun túl már rögtön meglepetéssel érzem az ózondus levegőt és a sok ra-gyogó la és virág között, hogy nem néhány kilo-métert, hanem egy egész világot utaztunk át, mert a tizenöt méteres hatalmas blockházak után ez olyan, mint a sivatagi vándornak az oázis.

BUKAREST EGYIK LEGNAGYOBB KERTÉSZETE.

Ott találtam Nachum Barer-t, az ismert héber professzort, aki lelke a főváros mizrachista mozgal-

manak és szívvel-lelkekel azon dolgozik, hogy minél több eredményt muassanak fel, különösen az ifju-ság nevelése terén. Rögtön megtudom a követke-zőket:

— Ez a villa a hozzátartozó gyönyörűen in-struált kertészetel, egy dugszdag zsidó tulajdona, akitől egy volt hunyadi ügyvéd, dr Erdélyi Dávid bérít egy-egy évre. Magas bérösszeget fizet, de tudja jól, mit csinál. Mert a husz holdas, hatalmas területen pompás virág és konyhakertészet van, meg gyümölcsös és a lelket emelő, népszerűen gondozott szőlő, amely kincseket ér, egy világváros határában. Elvégre, azt a leikusok sem képzelik, hogy egy nagy város csupán kalarabét és zöldséget, meg uburgonyát fogyaszt sokat, míg a Capitálanak egyik legde-dalgettebb luxusújsáka, a virágot nem kultiválnak kellően. Ezen paradicsomban is a téli üvegházak mindenkor ontyák a szegfűket, rózsákat, palántákat és a többi szep és kedves virágokat.

És a bukaresti Mizrachit tudta jól, hogy amíg másutt és mások csak szónokainak arról a bizonyos ártétegeződésről, addig nekik tenni is kell valamit. Tettek is! Összegejtették husz fiut és leányt, akiknek nagyrésze erdélyi származású és elhozták ide, ebbe a kis földi paradicsomba, hogy megtalálják azt, amire vágytak. Megtalálni egy új életformát, amely nem ott kezdődik és végződik a lármas, poros váro-sokban, ahol mégis csak teng-leng az ember egy életen át, hanem ideálisabb foglalkozást ad nekik. Ahol öt órákor reggel már virágot öntöznek, meg a természet egyszerűnek látszó, de mégis bonyolult mű-velését végzik. A motorral hajtott öntöző gépek jel-zik a technikát, amelyet még a hortikultura is meg-kövel és azt alaposan meg is tanulják ezek a de-rék, erős, napbarátnított fiatalok.

Nem is kellett kérdezzem őket, láttam rajtuk a holdog meglepedést, a munkakedvet és ami fontos, a szakértelmet is. A bérítő szerint, van például kö-zöttük egy szigeti zsidóleány, aki oly ügyes, hogy az összes szakmunkásokat tulszárnyalja. Beleviszik ebbe az egyszerűnek látszó munkába is a zsidó vitalást, a zsidó álmességet és kedvet. Van közöttük olyan, aki már volt erdélyi chavér-telepen, s ezek már stá-ciónak tartják ezt a helyet a végleges kiutazás előtt.

— Husz zsidó fiu és leány reggelről estig kerítész-

Minőségben órákban izlésben szövef
különlegességeink vezetnek!
Dus választék! Szolid kiszolgálás
Havas és Grünfeld
posztóruház
Oradea, Piața Regina Maria I. (Kishidra)

500 ÉVES A KÖNYVNYOMTATÁS

A betűvel ne a gyűlöletet, — hanem a szeretetet terjesszük

Ebben az évben ülné meg az embe-riség a könyvnyomtatás felfedezésének 500-ik évét, de most mással van elfo-glalva. A betűvelés tudománya tulajdon-képen már több ezer éves. Alkalmazták az ókori Egyiptomban, meg a kínaiak, sőt még az amerikai indiánok is. De hosszú időn át csak a kiváltságosaké volt a be-tűvelés tudománya. Az előkelő osztályok kiváltsága. Még a tizenkettedik század-ban is ritka volt a betű ismerete a nép körében. Csak kodexeket rajzoltattak, kézirásos könyveket, amelyeket szerzete-sek másoltattak hallatlan szorgalommal.

De mi zsidók már akkor is az irás népe voltunk. A zsidók körében nem akadott akkor sem analabéta; ezen a téren megelőztünk minden más népet a földön. Míg más népeknél királyi lény-űzés volt a betűvelés, addig nálunk a Biblia és Talmud nem voltak akkor sem ritkaságok.

De zsidó szempontból is korszakos esemény volt Gutenberg öröksége. Talán egyetlen esemény sem volt oly jelentős az emberi fejlődés szempontjából, mint épen a könyvnyomtatás. A szellem vilá-gosságát, a megismerés lényjeleit tá-masztolta fel abba a nagy sötétségbe, amelybe adáig éltek a népek. Ezeknek a kis ólombetűknek megjelenése jelentette a középkor végét és az újkor hajnalát, mert ebből támadt az igazi európai em-ber. Magasabb értelmi színvonalra emelte a népeket és sietelte a technika előbbre-haladását.

De ha megkérdőznénk bennünket, hogy végeredményben mi is a végkon-ciónk az emberiség mai kultúrájáról, akkor nem tudunk mégsem az országdrá-tás hangján nyilatkozni, mert ezt a csodá-latos hadsereget, az ólombetűkét nagy-szerű előteremtését nem használta fel az emberiség maradéktalanul a haladás biz-tosítására. A könyvnyomtatás ma már nem egyéb, mint — „propagandaszeksz”. Mert ma szinte minden csak ebből a szempontból bírálódik el. A propaganda pedig nem egyéb, mint eszköz arra, a fegyvernek, amely átakarja alakítani a mai nemzeti és társadalmi rendet, valami olyasmire, ami eddig még soha nem volt és nem bizonyos, hogy jobb lenne, mint az eddigiek.

Gazdaságilag is méltóellen jelentősé-gű lett a nyomtatott betű szövege. Rajta épül fel számláhtatlan milliók kenyér-kereseti lehetősége is. Olimbányászok, nyomdászok, papírgyárak, nyomdák, mind Gutenberg felfedezésének köszön-hetik létüket. Irók és költők, tudósok és újságírók a saját segítségével tudták kö-zölni gondolataikat nemzetükhöz, vagy az egész világhoz.

A zsidó irodalom is nagyot fejlődött Gutenberg 500 éve óta. A zsidók között mindig akadnak másolók, „szóferék,” akiknek hivatása a másolás volt. Ezt hit-beli szükséglet irányította a zsidóság kö-rében, aminthogy most is az, amikor Tóra-írásról és kogyszerekről van szó és „szófernek” van szerepe. A teffilin, a me-zuzza, a get, a keszuba, mind jelzi az írás-tudók létét. Hiszen másfél ezer évig élt már a zsidóság a száműzetésben, de az

irodalom és az írás művelése nem szűnt meg egy pillanatra sem. Például Máimo-nides egy-egy írásművét sokszáz másoló sokszorosította, s ügyes könyvkereskedők terjesztették mindenfelé. S aminthogy Gu-tenberg találmánya nagy bértelenséget okozott a kolostorbeli másolók, ugy a zsidó „szóferék” körében is, amint a taká-csok is feltették a szövszéküket és a lu-varosok is kenyérüket, amikor a vasut kezdett tért hódítani.

A könyvnyomtatás előtt külön írták a Bibliát, vagy Talmudot és külön azok kommentárjait. Gutenberg találmánya óta együtt lehetett nyomtatni a szöveget a kommentárral, ami nagy könnyebbséget okozott azoknak, akik tanultak. Guten-berg előtt csak a leggazdagabb emberek engedhették meg maguknak azt a luxust, hogy imakönyvük legyen. Különbön csak egy imakönyv volt a kántori pulpituoson, amelyből a kántor recitált. Ő mondott el néhány mondatot és a többiek ismételték. De Gutenberg óta mindenkin van imakönyvvel Olthon is tud imádkozni, ami a hitéletet kimélyítette.

Most, hogy 500 éves lett a könyv-nyomtatás, álljunk meg egy percre. Csak azt kívánjuk, hogy bárcsak ezt a zsenialis találmányt mindég jóra használják fel az emberek és ne a gyűlöletet terjeszték vele, hanem a szeretetet és a megbéké-lést...

— BAR-MICVOH ÜNNEPELY SIGI-SOARAN. Kedves családi ünnepély volt Segesváron az elmúlt szombaton. Dr Fried József segesvári lőkörgyáros Mihály fia lett bar-micvah a legutóbbi szombaton. Az ün-nepet ifju házában megjelentek a segesvári zsidó családok, ahol az ifju szép beszéddel üdvözölte szüleit és a megjelenteket. Berko-uits Dávid főrabbi nagyon szépen felépitett beszédben magasztalta a nap jelentőségét és örömeinek adott kifejezést, hogy minden megpróbáltatás dacára, a zsidó kölclessé-gekről nem feledkeznek meg sem a szüők, sem a megfelelő szellemben nevelt zsidó gyermekek sem. A nagyszerűen sikerült ün-nepség díszes lakomával végződött.

— A HEBER EGYETEM ÚJ DOKTO-RAL. Jeruzsálemben a napokban avattak a héber egyetem 45 doktorát, ezek között 33 a filológiai szakon kapta diplomáját, 12 pedig a természettudományi fakultáson. Nvoic diak kapott egyetemi rangot tudományos disszertációjá alapján.

LAPUNK ÉVI ELOFIZETÉSI ÁRAI

BELFÖLDÖN:	
Vállalatok, hitközségek, intézmények, ká-véházak, klubok és vendéglők 1000 lei	
Erdélyben	500 lei
Az ókiráyságban	500 lei
KÜLFÖLDÖN:	
Jugoszláviában	200 dinár
Magyarországon	25 pengő
Amerikában és a többi tengeren-tuli államokban	8 dollár

Kairo. — Palesztinából érkező jelentések szerint, oda újabb angol csapatkeresetek érkeztek Dél-afrikából és Ausztráliából, amelyeknek az lesz a feladatuk, hogy biztosítsák a Közeleket rendjét és emeljék biztonságát.

Jeruzsálem. — A „Festina” című arab lap közli, hogy a kormány egy nagy arab cégnek 150.000 font értékű megrendelést adott, amelyre példa még nem volt, mert ilyen összegű rendelést egy összegben arab cég nem kapott, amit az arab újság elgondolással állapított meg. — Mose Sierot, a cionista executive politikai osztályának vezetője Kairóba utazott, hogy megvitassa az ottani vezetőkkel a palesztinai politikai és gazdasági helyzetet. — Közvetlenül az olasz hadüzenet előtt a „Transylvánia” román hajó fedélzetéről 53 romániai zsidó emigráns szállt partra a tel-avivi kikötőben. — A főkormányzó megengedte Auni Abdul Hadinak, az ismert palesztinai arab nacionalista vezérnek, akit 1937 októberében száműztek, hogy visszatérjen az országba, Auni Abdul Hadi az annak idején feloszlított arab nemzeti tanács titkára volt. — A politikai helyzet új fejleményeivel kapcsolatosan a munkáspárt elhatározta, hogy június végére összehívja a párt legfőbb tanácsát.

New-York. — Schalom Asch kijelentette a new-york Times munkatársára előtt, hogy új regényén dolgozik, amelyben a new-yorki zsidók életét vizsgálja. — A zsidó teológiai szeminárium vezetőjévé az elhunyt dr. Cyrus Adler helyébe dr. Louis Finkelsteint választották meg. Finkelstein, aki a zsidó tudományok egyik világhírű egyénisége, igaz barátja a cionista mozgalmaknak és jelentős szerepet játszott az amerikai cionizmus történetében.

Bombay. — Bombayban tartották meg az indiai zsidó hitközségek 15. évi konferenciáját. A három napos konferenciának igen nagy jelentőségei tulajdoníthatók, mert az a zsidó egység és erő összefogás jegyében zajlott le. Elhatározták, hogy közös tanácsot letehetnek, amelynek joga lesz az egész indiai zsidóság nevében beszélni. A konferencia a cionizmus jegyében zajlott le és az indiai zsidó nép köztársasági bizonyította Palesztinához. A konferencia számos szónoka méltatta a chalucok palesztinai művét. Foglalkoztak a héber nyelv kérdésével is. A héber nyelv megújulásának kérdéséről Jákob Jecheskiel órnagy beszélt, aki jelenleg a középkeleti angol hadseregben teljesít szolgálatot. A konferencia elhatározta, hogy negyszázötven propagandába kezd a héber nyelv terjesztése érdekében. Határozatban üdvözölték a palesztinai zsidó jászait és biztosították arról, hogy az indiai zsidóság mögött áll a cionizmus győzelméért vívott harcban.

Párizs. — Az amerikai Joint 100.000 frankot adott át a belga menekültügyi bizottságnak azzal a céllal, hogy gondoskodik ezzel az összeggel arról, hogy vallásos zsidók megfelelő ellátáshoz jussanak.

London. — A belga és holland menekültek közül mintegy ötszázan menekedtek felültek Angliában. Ezt az angol hitközségek közbenjárása tette lehetővé. Az utoljában érkezett menekülteket is megértéssel fogadták az angol zsidóság és az angol lakosság körében is. — A „Daily Telegraph”-ban felhívást böcsajították ki, amelyben a canterbury érsek, Sir John Hope, Simpson, Wedgwood ezredes arra kéri benne az angol közönséget, hogy ne molesztálják fölösleges gyanúsítással a menekülteket. Azok rendszerint azért menekültek el, mert a rendszerrel nem voltak megelégedve, vagy mert elűzötték őket és fölösleges szekatorákkal csak elkeserítették őket.

BUN DE IMPRIMAT.

„GRAFICA”, ORADEA

Meisner Márkus halála

Egy nagyon vallásos, derék poláár hagyta el a földi létet az utóbbi napokban. Meisner Márkus, régi váradai polgár hunyt el 76 éves korában. Halála mélységes részvételt keltett e nagy város zsidó társadalmában. Korábban szerepet játszott a hitközségi életben és mindig csak a közérdekeit tartotta szem előtt. Meisner Márkus típusa volt annak a nagy tudású vallásos polgárnak, aki összeegyeztelte a világi tudást a zsidó tudományok művelésével. Idős korában, beteg is, éjt napot együttvéve folyton tanult. Holott nem ez volt a hivatása, de a tudás és istenszeretet vezérelte életét. Gyermekei nem voltak; ezért a Talmud Tóra ifjúságát istápolta; becézte szeretettel vízvezéket. Már évtizedekkel ezelőtt nagyobb hitközségi alapítványt is tett e célra. Ahol lehetett, segített és dolgozott a közösség érdekében. Halálakor nem a szablonos és konvencionális paréntálás mondálta velünk, hogy egy nagyon derék, vallásos tudós embert veszített a zsidó közösség Reb Mordeche Meisnerben és legyen szószólója az Egekben a sokat szenvedett zsidóságért, amelyért annyit küzdött és dolgozott.

Dr. Stern Mór posthumus műve:

Mózes

Mindenki emlékszik még Erdélyben dr. Stern Móra, a szatmári ortodox hitközség volt ügyésze, a kiváló emberre és íróra, aki élete teljében vált a halál martalékvá. A napokban megjelent a kiváló úrnak posthumus műve: „Mózes” bibliai színmű kilenc képből, amely színmű műve, mely ma már porladó egyéniségéhez. Mózesnek akart ebben a bibliai színműben olyan emléket állítani, amely színpadon is szemlélteti azt, amit a zsidóság az a legnagyobb mestere jelentett a múltban és a jelenben. Dr. Stern Mór kedvenc műve volt az, ahogy háttamaradottjai állítják. Nem is csodáljuk, mert a könyv előválasása után úgy látjuk, hogy ezt a nagyon nehéz témát könnyed stílusban varázsolja az olvasó, vagy a drámai események hallgatója elé. Ez a célja maradéktalanul sikerült volt, ha a darabot az a budapesti színpad valóban előadja volna, mely eltagadja azzal, hogy rövidesen színpadra hozza. A sors másképpen akarta. Ma már szó sem lehet arról, hogy belátható időn belül színpadra kerüljön, de mint könyv drama alkalmas arra, hogy minden zsidó könyvespolcon elfoglalja helyét és így hirdesse alkotójának nemes törekvését és a zsidóság iránti olthatatlan szeretetét. Az a szeretet, amely elkísérte élete utolsó percéig. Dr. Stern Mór az igazak, a bölcsék és az életben sokat szenvedtek örök álmát alussza a szatmári hantok alatt. De a sírkö mellett, ez a könyv is emlékoszlop kell legyen és segítse elavatni ezt azzal az erdélyi zsidó közvélemény, hogy a könyvet megveszi és elolvassa.

Haló poraiban is szolgálatot kell tegyünk a mű mesternének, aki sokat dolgozott a zsidóságért, lelkesen — és legtöbbször önzetlenül. Dr. Stern Mór is mózesi „epigon” volt, akinek szintén nem adatott meg, hogy eljusson az Igéret földjére, mint mintaképének, akiről drámáját írta. Könyvalakban megjelent műve, a mai nyugtalan időkben viasz — és jelképe maradandó emlékének.

H-U-M-O-R

PANASZ

— Doktor uram, a jobbámban nagyon fáj — mondja egy öreg ember az orvosnak. — Bizony, bizony, ez a kortól van... — A kortól? De hiszen a ballámbam ugyanolyan idős, mint a jobb és ez nem is fáj...

TÖPRENGÉS

Nem értem ezt az egész gazdasági rendszert. Hogy is jutott hozzám ez a nadrág? Úgy kezdődött, hogy a tenyészőt kihajította a juhok a legelőre. Aztán megnyírta a juhok, eladta a gyapját a zsidónak, az továbbadta a gyárosnak. A gyáros elkészítette a szövetet, eladta a kereskedőnek, az meg továbbadta a szabónak. A szabó pedig megvarrta nadrágnak, eladta a kereskedőnek, attól meg megvettem én. Most rajtam a nadrág és nem fizetem érte. Vajon miből él ez a sok ember? — hiszen nem látott fölem pénz...

JO VALASZTAS

Egy leány mondja a házasságkérveinek: — Én csak olyan férjet választok magamnak, aki hajlandó értem fürde és vízbe menni... — Akkor kedves kisasszony tudok magának majd ajánlani egy megfelelő parit, egy derék tess — túzoltót...

MILYEN FOGLALKOZÁST VÁLASZSON?

— Nem tudom — mondja egy apa — milyen foglalkozást adjak a fiainak. Az szeretném, ha gyorsan emelkedne és tág kilátása nyílana az érvényesülésre.

HÁZIGAZDAÉK AZ ORVOSNÁL

— Asszonyom, kedves leánya vérszegény, — vasat kell szedjen — mondja az orvos a hirtelen meg-gazdagodott anyának.

— Vasat kell szedjen? Azt nem doktor ur. Mi olyan gazdagok vagyunk hála Istennek, hogy az én könyöm — aranyat is szedhet.

MI BIZONYTALANABB...

Két emigráns vándorol az országúton. Fáradtok és sárosok. Egyszer csak megpillantanak egy repülőgépet, amint hirtelen megtorpan a levegőben és lezuhan. Hat utas szénné ég a zuhanásnál.

— Óda szól a retentív látvány után az egyik emigráns a másiknak: — Maholnap olyan bizonytalan lesz repülni, — mint a földön járni.

FUTURISTA KÉP...

Műbitáló: Nem értem ezt a képet, hiszen ezen nincsen semmi, csak egyszerű vászon.

Festő: Ezt Ön nem érti. Fehér jegesmedvéket ábrázol a kép, amelyek fehér havon járnak.

JO ÖSSZEÁLLÍTÁS

— Érdekes — mondja egyik diák a másiknak — olyanok a félted, mint annak a bizonyos állatnak. — Igazad van — az én féltéim és a te fejed — komplett szamarat adnának.

OTTHON ÉS UTON

A karloni cadik mondta: Aki otthon egész zsidó, az uton féltzsidó. Aki pedig féltzsidó otthon, az uton még negyedszidó sem...

ANNYIRA MEG NEM BOLOND!

Kereskedői körökben híre ment, hogy egy váradai kereskedő esztét veszítette. Valaki megkérdezte: — És az adósságait fizeti? — Mire az aki a hírt hozta: — Isten örizzen! Ennyire mégsem bolond.

KÜLÖNBÉSG

Két talumdista sétál naponta a ligetben és egyik elfoglaltság híján, mindennap nagy nyelvani vitákat folytatnak. A minap így kezdte az egyik: — Tulajdonképpen a délután szó és az ebéd után szó ugyanazt jelent.

— Nem egészen így van az, — vélekedett a másik, — mert délután mindennap van, de ebéd után nincs mindennap.

NÉPÜNK

Főszerkesztő: Wasserstrom Sándor

ORADEA

Felelős szerkesztő: Leitner Zoltán

A csendes visszavonulás óráiban

A csendes visszavonulás óráiban van időnk és módunk sok mindenen gondolkodni és elmélni. Ennek kapcsán felmerül bennünk a kérdés, hogy vajon tulajdonképpen hány tíz millió zsidó az, akik nem hagyják Európát nyugodtan feledni? Vajon milyen tömegű zsidó lökés és mindenféle izmushirdető kell éljen ezen a földrészen, hogy 500 millió nagyrészt irni-olvasni tudó értelmes embert ennyire belölygősojjon?

A csend óráiban számadást kezdünk és meglepetlen észleljük, hogy mindössze két és félmillió zsidó él jelenleg ebben a hatalmas nagy világűrben. Ezek azok, akik „utójában állanak a fejlődésnek és boldogulásnak”. Két és félmillió zsidóról van szó, ha tekintetbe vesszük a Rajnától a szovjet határig terjedő Kelet- és Közép-európa. Fejüknél tesszük rá, hogy ebből a két és félmillióból legalább 80 százalék proletár! De olyan proletár, akiknek nincsen meg a létbiztonsága sem és boldog örömmel indulna el, ha volna hova, ha nincstelenség, de legalább nyugodt atmoszférában élje le életét.

Két és félmillió szerencsétlen zsidó. Ezért és ezekkel vannak teli a lapok, a rádiók. A könyvek milliói is ezzel foglalkoznak és mindenütt mintha valami tömegszeszereűsg nyilatkozna meg, folyton ezt halljuk:

— Mindennek az okai a zsidók! Soha még társadalom nagyobb szegénységi bizonyítványt nem állított ki magáról, mint a mai, amikor ennek a két és fél millió páriának imputálja azt, hogy — rajtuk mulik a világ sorsa. Hallottuk már, hogy ők az okai a faszizmusnak, mert a zsidó lökéssek elősegítették annak kifejlődését, hallottuk már, hogy a zsidók okai a kommunizmusnak is. A zsidók okai a rossz békeszerződéseknél és most ők az okai annak is, hogy ezeket a szerződéseket megsemmisítik. Holott ha minden zsidó felelős tényező volna, ha minden zsidó tökéletes, vagy tökéletes volna, még akkor sem tudhatna a „fel-nőt és érett emberiséggel azt csinálni, amit akar.

Mi zsidók tudjuk legjobban, hogy nincs hatalmunk, nincs belölygésünk, nincs pénzünk és nincsenek sehol összeköttetések. Mi tudjuk azt, hogy a bécsi Rotschild éppen úgy szalad, mint a párisi és tudjuk azt is, hogy a londoni Rotschildné — aki Oradeáról származott el, — meghalt szív-széhhűdésben, mert nem bírta tovább az aggodást és az izgalmakat. Ezek a Rotschildok pedig, a gazdagok, a zsidó plutokráciának a típusai. És ők is földöntútlókká lettek. Hat a lengyel sártenger nyomonlójai? Hát a

közép- és kelet-európai városok szorongalmas kis kukacai? Hol vannak és mivé lettek? Aki körül ma pillanatnyilag szó van: két és félmillió zsidó. Erő nélkül, remény nélkül, jövőtlenül és nincstelenség, egyik napról a másikra lengődnek és kilódnak és egy megvert kutya alázatával, amely sebeinek nyalogatásával közben lenéz és még mindig hallja:

— Mindennek az okai a zsidók! Réveteg szemekkel néz körül a világban. Az ég olyan kék, mint régen, a föld úgy zöldel, mint egykor, az élet külsőleg minsem változott, de azért úgy éri a legtöbbször, hogy más világba csöppent. Olyan atmoszférába, amely mintha nem ismerne önmagára és a multira sem emlékezne. Tömegpszichózis lett urrá a világon. Mindenhol a

Az új kormány tagjainak nyilatkozatai a zsidókérdésről

Ötletsége új kormányt nevezett ki az ország élére, amelynek elnöke Ion Gigurtu mérnök, a Nemzet Pártjának vezérkari főnöke. Az új miniszterelnök rádióbeszédében többek között a következőket mondta:

— A szavak ideje lejárt. A kormány dolga, hogy minél hamarabb minél többet valósítson meg. A mai nap parancsa a habozás nélküli és állandó munka. A román gazdasági élet is nagy változásokkal él majd át az új politikai rendszerben.

A kisebbségek ezután is a román állam legmélyebb megértését élvezik és testvéri együttműködésre szólítja fel őket. Ez vonatkozik mindazon népi kisebbségekre, amelyek bele akarnak illeszkedni az állam életébe. Nincs szó azonban azokról a kisebbségekről, amelyek nem méltányolják a román nemzet hagyományos vendégszeretelét, nem mutatnak hajlandóságot erre a beilleszkedésre és sértevésekkel mutatták ki azt. Ezeket a sértevéseket nem felejthetjük el — mondotta a miniszterelnök.

Az új kormány propagandaa minisztere: Nichifor Crainic, aki régi sajtóember, a fővárosi lapok igazgatói előtt tartott beszédéből közöljük a következőket:

— Az idegenek csak saját magukat képesek kifejezni még akkor is, ha a román nyelvet használják. Hosszas és fájdalmas tapasztalat megtanított bennünket

zsidót szidják. Ha aszály van, vagy hosszú tél, ha peronoszpóra öli a szőlőt, ha bármi történik a világon, — ötszáz millió ember kiáltja szünetlenül: mindennek a zsidók az okai!

Ha még volnánk tíz-husz vagy ötven milliónyian — még akkor sem hinnénk, hogy valóban volna annyi erőnk, amennyit nekünk imputálnak. De mindössze két és félmillió közép- és kelet-európai zsidó? Ez a rongyos, szegény, riadt szemű senki — ez forgatja fel a világot, ahogy akarja?

Csak ezt ne hallanánk már! Mondanák azt, hogy dögöljetelek meg, mert utálunk benneteket. Mert hiába szállt anya benneteket és hiába vagytok épen olyan esendő emberek, azért mi mégis gyűlölünk titeket, mert ez így nekünk, ez ijeskít, ez így kell legyen, mert mindég kell egy bűnbak. Csak azt ne mondják, hogy mi vagyunk az okai bárminek is. Mert ez fáj a legjobban. Két és félmillió pária könyörög, hogy ruggják, de ne mondják azt, hogy mi vagyunk az okai bárminek is. Csak egynek vagyunk okai, hogy élünk, hogy merünk élni ebben a megkerült, kegyetlen rossz korban. Erre nem tudunk bűnbocsánatot!

arra, hogy a zsidók által írott román sajtóban nem férhet meg semmilyen román eszmény és hogy a kölcsönzött nyelv álcája alatt az illető faj szempontjából természetesen eszméket terjeszteneik, amelyek azonban oldó hatással vannak fajunk szempontjából. A nemzet pártjának integritás nacionalizmusát és totális rezsimjét, valamint a kormányt, amely ezt rendszert képviseli, nem szolgálhatja, csak egy nemzeti sajtó. A többi velünk együtt élő népeknek a maguk nyelvén írott és az állam magasabb érdekeivel és elveivel összhangban álló sajtóval kell rendelkezniük. Zsidók nem vezethetnek román lapokat, román lapoknál nincs helyük zsidó munkatársaknak.

Az utóbbi időben szükség volt egy fegyelmezett cenzurára, de remélni merem, hogy az új nemzeti és tekintélyi rendszerhez való öszinte és teljes igazodás ezt szükségtelessé teszi.

Az új kormány kedden, július 9-én reggel minisztertanácsot tartott, amelyről a hivatalos kommuniké a következőket mondja:

— A minisztertanács beható megbeszélés után a zsidókérdés, valamint a gazdasági kérdések megoldására irányuló kormányhatározatok első teendőit állapította meg. Minisztertanács naplót írtak alá a mezőgazdasági és erdőipari munkások mozgósításának a termséketakarítására és a lakosság tüzifával való ellátása érdekében.